

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi

SGEK03
HT 2018
Handledare: Yahia Mahmoud

Kulturens roll i stadsförnyelse – en diskursiv kamp och dess rumsliga konsekvenser

En fallstudie av Gåsebäck i Helsingborg

Ulrika Seeberg-Elverfeldt
Kandidatuppsats i Samhällsgeografi

Abstract

Different interests ascribe different meaning to the role of culture in urban regeneration and discourses are created. Previous research showed that successful examples of urban regeneration happened as culture-led bottom-up processes, where inhabitants had a supporting cooperation with the city administration. No strong evidence has been presented in previous research that culture has trickle-down effects, but city identity can get stronger. In this paper Laclau and Mouffe's discourse theory was used as theory and method examining the political discourse of culture in an area previously used only for industrial activities in Gåsebäck, Helsingborg, Sweden. The consequences were analysed using discourse theory and Harvey's conceptual frameworks of how cities are governed, distribution of social justice and consequences in space. The approach of the city is that culture can be a medium to solve social frictions like segregation, low level of education, unemployment and crime. In Gåsebäck a discursive struggle takes place between culture as an intrinsic value, social utility and market utility. The analysis showed that market discourse has hegemony, and it is exemplified in places dedicated for culture. The social practises could be seen as consequences and distribution in space. No decrease of social frictions within the prevailing hegemony was found.

Keywords: Culture, Discourse theory, Social utility discourse, Social frictions, Market hegemony

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Bakgrund	2
1.2	Syfte och frågeställningar.....	3
1.3	Avgränsningar	3
1.4	Nyckelbegrepp	4
1.4.1	Kultur	4
1.4.2	Sociala friktioner	4
1.5	Disposition	5
2	Teoretiska ramverk	6
2.1	Diskursteori och analys	6
2.1.1	Diskursteori enligt Laclau och Mouffe	6
2.2	Städers styrning och kulturens roll.....	8
2.2.1	Styrning	8
2.2.2	Kulturens roll.....	10
2.2.3	Konsekvenser av målstyrning	10
2.3	Social rättvisa	11
2.4	Rummet som geografiskt begrepp.....	12
3	Forskning om kultur i stadsförnyelse	13
3.1	Tidigare fallstudier	13
3.1.1	Gateshead, Newcastle i England	13
3.1.2	Roubaix, region Lille i Frankrike.....	14
3.1.3	Saint Michel i Kanada och Bicocca i Italien	15
3.2	Fallstudiernas slutsatser.....	16
4	Metoder och material	18
4.1	Forskningsansats	18
4.2	Datansamlingsmetoder	19
4.2.1	Kvalitativ metod – innehållsanalys av dokument	19
4.2.2	Kvalitativ metod – diskursanalys	20
4.2.3	Kvalitativ metod - observation.....	21
4.2.4	Kvantitativ metod.....	22
5	Helsingborg och Gåsebäck.....	23
5.1	Historisk översikt	23
5.2	Näringsliv	24
5.3	Styrning	25
5.3.1	Finansiering av kultur.....	26
5.3.2	Vision 2035	26
5.4	Stadsförnyelseprojektet H+	28
5.5	Gåsebäck en stadsdel i Helsingborg.....	28

6	Politisk diskurs och konsekvenser	29
6.1	Diskursiv kamp	30
6.1.1	Uttryck och formuleringar	30
6.1.2	Nodalpunkter	32
6.1.3	Gångtunnel och festival på Gåsebäck	34
6.1.4	Kulturkontoret Snickeboa, KKSB	36
6.1.5	Kulturföreningen Rebus	37
6.1.6	"Gamla brandstationen"	37
6.1.7	Hantverkshuset och Återvändaren	39
6.2	Rumsliga jämförelser	40
6.2.1	Sociala friktioners distribution i rummet	40
7	Slutsatser	45
7.1	Avslutande kommentarer och reflektioner	47
8	Referenser	49
	Appendix A – Checklista: innehållsanalys	53

Figurförteckning

Figur 5.1	Karta över Helsingborg med omgivning	23
Figur 5.2	Befolkningsmängd i Helsingborgs tätort i 5-årsintervall 1960–2017	24
Figur 5.3.	Omsättning per bransch i Helsingborg 2017	25
Figur 5.4	Finansiering av kulturverksamheter och kulturmiljö i Helsingborg	26
Figur 6.1	Karta över Gåsebäck med beskrivna platser	29
Figur 6.2	Övergripande modell för hur olika diskurser ger diskursiv kamp, nya sociala praktiker och rumslig förändring	30
Figur 6.3.	Diskursiv kamp kring nodalpunkten "samverkan" för egenvärdes-, social nytto-, och marknadsskursor	32
Figur 6.4.	Diskursiv kamp kring nodalpunkten "utveckling" för egenvärdes-, social nytto-, och marknadsskursor	33
Figur 6.5.	Diskursiv kamp kring nodalpunkten "mötesplats" för egenvärdes-, social nytto-, och marknadsskursor	33
Figur 6.6.	Graffitikonst i Undergången och på vägg	35
Figur 6.7.	"Gamla Brandstationen" från 1940-talet som idag står tom	38
Figur 6.8	Andel öppet arbetslösa 16–64 år mellan 2010–2017 i Helsingborg och Riket	40
Figur 6.9	Andel icke förvärvsarbete i % av summan av förvärvsarbete och icke förvärvsarbete mellan 2010–2016, uppdelat på Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt	41
Figur 6.10	Medelinkomst totalt i tkr. för förvärvsarbete 20–64 år, 2016, för område Söder, Centrum, Mariastaden och Helsingborg totalt	41
Figur 6.11	Andel av åldersgruppen 20–64 år uppdelat på respektive utbildningsnivå i område Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt under 2017	42
Figur 6.12	Andel (%) av åldersgruppen 20–64 år med försörjningsstöd 2010 - 2016 för Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt	42
Figur 6.13	Andel med utländsk bakgrund för respektive delområde, 2018	43
Figur 6.14.	Ohälsotal för befolkningen 20-64 år efter årtal och delområde Mariastaden, Centrum, Söder och Helsingborg totalt	43
Figur 6.15.	Andel anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i Landskrona kommun, Helsingborgs kommun och Malmö kommun mellan 2010-2017	44

1 Introduktion

Kultur engagerar oavsett om det är kultur med betydelsen konst eller värderingar, historik och meningsskapande. Idag är kultur i form av konst, musik, film och teater något som många kommuner i Sverige kan erbjuda sina invånare, både som underhållning och för utövning. Flera svenska städer som Karlshamn, Skellefteå, Göteborg och Gåsebäck i Helsingborg har planer på nya institutioner för kultur i form av kulturhus (Sveriges Arkitekter, 2018).

Det ingår i kommunernas uppgift att ordna kulturaktiviteter för invånarna där de kan medverka samt vara publik (Degen & García, 2012; SKL, 2018). I debatten hörs uttalande som att ett spännande kulturliv har ett symbolvärde, ger staden attraktionskraft, konkurrensfördelar och upplevelser både för invånarna och turister. Även budskap som att kultur medför positiva värden och kan förbättra sociala friktioner mellan invånare i staden förmedlas av politiker, stadsplanerare och kulturarbetare. Det finns inskrivet i FN-organet Unescos operativa riktlinjer att kultur ska integreras i utvecklingen för att utrota fattigdom och ge sammanhållning (UNESCO, 2017). Det innebär att i många stadsplaneringsprojekt ingår kultur och kreativitet som en beståndsdel.

En förespråkare för kultur och kreativitet inom stadsplanering är Richard Florida, professor i management (University of Toronto, 2018), som menar att kultur och den ”kreativa klassen” står för innovationer och den ekonomiska tillväxten i moderna städer (Florida & Sörmark, 2006:35ff.). Fördelarna av den ekonomiska tillväxten, kommer sedan att sprida sig och ge ökad hälsa, fler arbetstillfällen och bättre sociala förhållanden även till marginaliserade grupper i staden (*ibid.*:375-380). Tilltron till den ”kreativa klassen” i staden (*ibid.*), där kulturverksamheter ingår som en del, har spridit sig i Västvärlden och kan upplevas idag vara många kommuners planeringsideal. I visioner för stadsförnyelseprojekt är det inte ovanligt att kultur beskrivs som ett medel och verktyg för att minska stadens sociala friktioner. Samtidigt har de sociala friktionerna i städerna ökat när de ekonomiska klyftorna har ökat, vilket bland annat illustreras med en stigande Gini-koefficient sedan 1990-talet i Sverige (SCB, 2018a). Grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden har låg jobbchans och har fått en mer utsatt situation (Arbetsförmedlingen, 2018). Enligt Boverket (2018) är det ”en ansträngd situation” för flera grupper att få en bostad i de flesta svenska kommuner.

Samhällsgeografen David Harvey har en annan ståndpunkt vad gäller relationen kultur och sociala friktioner. Harvey (1989:12) instämmer i att kultur möjligtvis kan få invånarna i en stad att identifiera sig med en plats, men framförallt är kultur ett konkurrensmedel mellan städer i en globaliserad världsekonomi. Kultur blir ett sätt att legitimera kommunala satsningar och investeringar i stadsutvecklingsprojekt. Tilltron till att kultur ska ge konsekvenser i form av en minskning av växande sociala klyftor, saknar evidens inom forskningen (*ibid.*; Colomb, 2011).

Harvey (1989) menar att samtidens stadsförnyelseprojekt är ett led i den ändrade politiska-ekonomiska diskursen, som påbörjades under 1970-talet. Tidigare hade social rättvisa en mer framträdande roll och politiker detaljstyrde för att uppnå målen, men under de senaste decennierna har styrningen av staden blivit

utifrån en entreprenörmodell (Harvey, 1989). Målet med styrningen enligt entreprenör-modellen är en marknadsskild som handlar om ekonomisk tillväxt och vinst (*ibid.*). Stadens konkurrens med andra städer har medfört att fokus på social rättvisa har prioriterats ner. Det här ger konsekvenser i rummet och påverkar hur platser utformas i staden (*ibid.*).

I uppsatsen undersöktes kulturens roll i stadsförnyelse genom den diskursiva kampen och dess rumsliga konsekvenser för Gåsebäck i Helsingborg. Med uppsatsen ville jag visa hur diskurser konstituerades och hur samma uttryck tillskrevs olika meningar, vilket dolde rådande diskurs. Samtidigt visades hur etablerade teorier om dessa ämnen och tidigare forskning från Europa och Nordamerika överensstämde i kontexten av en industripräglad stadsdel i en svensk stad.

1.1 Bakgrund

Helsingborg (2016b) är Sveriges åttonde största stad till befolkningsmängd och de styrande har påbörjat det ”största stadsförnyelseprojektet i modern tid”, H+ som ska avslutas 2035. Staden presenterar sig som företagsvänlig, med en god boendemiljö, god utbildning på alla nivåer med högskola och goda kommunikationer (*ibid.*). Helsingborg (2014b:7; 2017c) anser sig ha ett rikt kulturutbud där kulturen har ett egenvärde och samtidigt är ett ”verktyg för demokratin, för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet”. Staden har omfattande sociala friktioner som segregation, ökande arbetslöshet, hög andel hushåll med försörjningsstöd och en uppåtgående våldsspiral (Helsingborg, 2010; Brå, 2017).

Helsingborg skiljer sig från andra jämförbara städer i Sverige vad gäller bostadsförsörjningssituationen, som är balanserad (RKA, 2017). För de som står allra längst från bostadsmarknaden som hemlösa och personer med behov av stöd från socialtjänsten använder sig Helsingborg av modellen ”Bostad först”, som en av fem kommuner i Sverige (SKL, 2017). Kombinationen balanserad bostadsmarknad och hög andel sociala friktioner, med övriga jämförbara kommuner, gör Helsingborg intressant att studera utifrån politisk diskurs samt de styrandes synsätt att kultur kan ses som ett medel för att lösa sociala friktioner.

Historiskt delar Helsingborg drag med många andra svenska städer och har också genomgått en avindustrialisering där allt fler arbeten nu återfinns inom tjänstesektorn. Stadens vision är att H+ ska binda samman de socioekonomiskt svagare södra delarna med de rikare norra delarna av staden (Helsingborg, 2016b).

Som studieobjekt för fallstudien har industriområdet Gåsebäck, beläget i södra delarna av Helsingborg valts, eftersom det har en historik som liknar många andra stadsdelar i svenska städer. Gåsebäck är ett industriområde som enligt stadens planer ska genomgå en omvandling och bli ett område med blandad bebyggelse och verksamheter. De senaste åren har fria kulturverksamheter etablerat sig i Gåsebäck och anledningen kan möjligtvis vara att hyresnivån ligger i mellanskiktet, enligt staden (Helsingborg, 2015a:22), men två har också lämnat stadsdelen (KKS, 2018; Helsingborgs Kulturförening, 2018).

I studien upptäcktes att olika intressen beskrev kulturens roll i Gåsebäck genom flera diskurser, vilket blev tydligt i diskursanalysen med Laclau och Mouffes diskursteori (Winther Jørgensen & Phillips, 2002). Med hjälp av Harveys (1989) teori om städers styrning enligt entreprenörmodell hittades formuleringar av den politiska diskursen i Gåsebäck. Stadens betoning att kultur kan användas som ett medel för att lösa sociala friktioner i staden jämfördes med tidigare forskning om nedsippningseffekter och förutsättningar för lyckad stadsförnyelse och teori om social rättvisa (Bailey, et al., 2004; Harvey, 2009; Colomb, 2011; Ferilli, et al., 2017). Konsekvenserna som uppstod i rummet beskrevs med hjälp av diskursteorins slutsatser om sociala praktiker och Harveys (2011) teori om rummet som geografiskt begrepp.

1.2 Syfte och frågeställningar

Kulturens roll i Gåsebäck formulerades med flera olika syften i dokument utgivna av staden. En av kulturens roller beskrevs av staden vara som ett medel för att lösa sociala friktioner. Den här uppsatsen ville undersöka hur kulturens roller formulerades genom olika diskurser, om någon diskurs hade företräde och vilka rumsliga konsekvenser som blev resultatet. Det gav uppsatsens frågeställningar som är:

- Vilken politisk diskurs styr kulturens roll för stadsförnyelse i Gåsebäck och vilka intressen representeras i den diskursiva kampen?
- Hur beskrivs synsättet att kultur är ett medel för att lösa sociala friktioner?
- Vilka konsekvenser får den rådande diskursen för rummet?

För att besvara frågorna användes Laclau och Mouffes diskursteori, Harveys teoretiska ramverk om städers styrning, social rättvisa och rummet som geografiskt begrepp tillsammans med slutsatser från tidigare forskning (Harvey, 1989; 2009; 2011; Winther Jørgensen & Phillips, 2002; Bailey, et al., 2004; Colomb, 2011; Ferilli, et al., 2017).

1.3 Avgränsningar

Att undersöka vilken diskurs som styr kulturens roll i stadsförnyelse, vilka diskurser som ingår i den diskursiva kampen och hur kultur artikuleras som ett medel för att lösa sociala friktioner kräver avgränsningar. Nationell, regional och lokal nivå eller stadsdelar och grannskap har alla sina olika förutsättningar och historia. För att besvara frågeställningarna och belysa sambandet mellan kulturens roll, diskurs, diskursiv kamp och konsekvenser i rummet valdes en fallstudie av industriområdet Gåsebäck i Helsingborg.

Gåsebäck ingår i det pågående stadsförnyelseprojektet H+. Utifrån uppgiftens karaktär och teoriernas förutsättningar gick det inte att studera ett administrativt

begränsat område som ett slutet rum. Studien fick ta hänsyn till Gåsebäck som en del i staden, regionen, nationen och tillhörande en globaliserad värld.

En avgränsning av vilka dokument som skulle analyseras behövde göras utifrån frågornas formulering och uppsatsens begränsning i tid och omfattning. Tyngdpunkten blev att analysera officiella dokument utgivna av kulturförvaltningen, stadsförnyelseprojektet H+, styrande politiker och tidningsartiklar.

1.4 Nyckelbegrepp

1.4.1 Kultur

Ordet kultur användes i uppsatsen i betydelsen: kultur som produkten eller uttrycket av ett samhälles kultur som konst, teater, musik, foto och film (Crang, 1998: 1-13). Den delen av kultur kan uppfattas som symboler, men i uppsatsen användes begreppet kultur även för institutioner eller rum som reproducerar konsten (*ibid.*). Dessutom ingår kultur med betydelsen övertygelser och värden i det vardagliga livet, vilka producerar och reproducerar mening i materiell eller symbolisk form, men benämns då som värderingar eller meningsskapande (*ibid.*). Uppsatsen analyserade kultur och politik tillsammans med ekonomi, eftersom det enligt forskningen anses finnas ett samband och en påverkan mellan dessa (Crang, 1998; Harvey, 1989).

I uppsatsens rubrik och frågeställningar är kulturens roll ett centralt begrepp där kultur har betydelsen: produkt eller uttryck som resultatet av kulturaktiviteter både som utövare och deltagare, men även i form av institutioner och byggnader.

1.4.2 Sociala friktioner

Begreppet sociala friktioner avser flera parametrar i uppsatsen. Dels handlar begreppet om skillnader i socioekonomiska förhållanden. Socioekonomi är ett begrepp som har flera definitioner. Här användes SCB:s (2018b) nya indelning för socioekonomi, som baseras utifrån parametrar som utbildningsnivå och inkomst. Helsingborg (2010) ser parametrarna segregation, arbetslöshet, ohälsotal och våldsbrott som socialt problematiska, vilka ingår i uppsatsens beskrivning av sociala friktioner.

När begreppet sociala friktioner nämns i uppsatsen är det denna definition som avses där utbildningsnivå, inkomst, segregation, arbetslöshet, ohälsotal och våldsbrott ingår.

1.5 Disposition

Uppsatsen består av åtta kapitel och appendix. Det inledande kapitlet är en introduktion och avslutas här. Kapitel 2 presenterar uppsatsens teoretiska ramverk, vilka är Laclau och Mouffes diskursteori, som både är teori och metod, Harveys teoretiska ramverk om städers förändrade politiska diskurs för stadens styrning, social rättvisa samt rummet som geografiskt begrepp. I kapitel 3 redovisas tidigare forskning om kulturens roll i stadsförnyelse. Sedan introduceras uppsatsens forskningsansats och valda metoder i kapitel 4. Här görs ytterligare en beskrivning av hur diskursteorin används som metod. I kapitel 5 presenteras Helsingborgs historia, näringsliv, styrning, stadsförnyelseprojektet H+ samt Gåsebäck. Analysen som besvarar uppsatsens frågeställningar finns i kapitel 6. I kapitel 7 finns slutsatserna med avslutande reflektioner och kommentarer. Referenserna återfinns i kapitel 8. Avslutningsvis finns Appendix A med checklista för innehållsanalysen.

2 Teoretiska ramverk

Uppsatsens teoretiska utgångspunkt är Laclau och Mouffes diskursteori och Harveys ramverk om förändring av städers politiska diskurs, social rättvisa och rumsliga begrepp. Diskursteorin blir ett verktyg för att analysera den diskursiva kampen som uppstår mellan olika intressen kring kulturens roll och skapar diskurser samt vilken politisk diskurs som råder i Gåsebäck. Harveys ramverk visar att kultur, politisk styrning, historik och ekonomi ska analyseras tillsammans. De konceptuella ramverken om social rättvisa och rumsliga begrepp används för att beskriva hur fördelar distribueras i rummet och konsekvenserna det får för rummets olika dimensioner. I följande avsnitt beskrivs teorierna.

2.1 Diskursteori och analys

Begreppet diskurs är centralt i uppsatsen och definieras som (Gregory & Johnston 2009:166):

”A specific series of representations and practices through which meanings are produced, identities constituted, social relations established, and political and ethical outcomes made more or less possible.”

Det finns ett flertal teorier om diskurs, som diskursteori, kritisk diskurs- och psykologisk diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:12-13). I uppsatsen används diskursteorin av Laclau och Mouffe vilken beskrivs i nästa steg.

2.1.1 Diskursteori enligt Laclau och Mouffe

När diskursbegreppet används finns det ett antagande att språket har en roll i hur vi konstruerar världen och Laclau och Mouffes teori är poststrukturalistisk och med en socialkonstruktionstisk ontologi (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:15). Diskursteorin ser språket men även det sociala som en diskursiv konstruktion och teorin är lämplig att använda som ett metodverktyg för att analysera alla sociala fenomen (*ibid.*:15). I uppsatsen är det kulturens roll i stadsförnyelse som ska undersökas. Teorin handlar om hur mening skapas genom konceptet, hegemoni som uppstår av den diskursiva kampen (*ibid.*:39). Det betyder att diskursteorin både är en teori och en metod som ska användas tillsammans (*ibid.*:15). Här kommer den diskursiva kampen i Gåsebäck och vilken diskurs som får hegemoni att analyseras.

I uppsatsen används Winther Jørgensen och Phillips (2002:32–62) tolkning av diskursteorin, som de har utvecklat för att få teorin mer konkret för diskursanalys.

Det som skiljer diskursteorin från historisk materialism är att alla sociala former ses som resultatet av diskursiva processer både språkliga och sociala handlingar. Förtydligat betyder det att teorin inte skiljer mellan diskursiva och icke-diskursiva fenomen och att alla sociala fenomen kan analyseras med hjälp av diskursanalys.

En andra skillnad är att samhället inte kan beskrivas objektivt utan beskrivningar av samhället är ett försök att skapa mening. Den tredje skillnaden är att det inte går att förutbestämma vilka grupper som blir politiskt viktiga, för kollektiva och individuella identiteter är ett resultat av diskursiva processer och kamper (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:40-41). Det här gör diskursteorin lämplig för att svara på fallstudiens frågeställningar om politisk diskurs och kulturens roll i stadsförnyelse för Gåsebäck i Helsingborg. Uppsatsens målsättning är att visa på de olika beskrivningarna av meningsskapande om kultur i Gåsebäck som olika intressen artikulerar och vilka dessa intressen är.

Att allt är diskursivt gör det svårt att begränsa analysen om kulturens roll i stadsförnyelse och vilka konstruerade meningar som ska tas med i analysen, men är ändå nödvändigt. Teorin får ofta utstå kritik mot att allt ses som diskurs (Winther Jørgensen & Phillips 2002:42). Kritiken riktar sig mot att om allt är diskurs betyder det att ingenting existerar, men enligt Winther Jørgensen och Phillips (2002:42) är det en missuppfattning. Laclau och Mouffe anser att fysiska objekt existerar, men objekten tillskrivs mening via diskursiva processer (*ibid.*).

Meningen tillskrivs genom tecken i språket och skillnaderna med andra tecken samt inbördes relationer. Detsamma gäller för sociala handlingar. Att tillskriva mening är en ständigt pågående process och konceptet kallas för artikulation (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:40-41). Artikulationen reproducerar och förändrar mening och ses som politiska handlingar. Politiska handlingar är inte partipolitik utan ett koncept om hur vi konstituerar det sociala så att alternativ utesluts (*ibid.*:43). Diskurser som är invanda och tas för givna ifrågasätts inte i samma grad som andra diskurser, och kallas för objektiva (*ibid.*). De har skapats genom en tidigare diskursiv kamp.

Begreppet makt definieras inte som något som aktörer besitter utan något som det sociala producerar genom sociala diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:40-41). Makten producerar det sociala som kunskap, ”identitet och sociala relationer” [författarens översättning] (*ibid.*:43). Makten producerar även vår sociala ordning, men det finns olika sociala ordningar som vi kan leva efter.

Diskursteorin betonar att inget är statiskt utan den tillskrivna meningen kunde varit annorlunda än den som råder och kan förändras. Det här argumentet har Laclau och Mouffe fått utstå kritik för. Kritikerna anser att teorin har en övertro att alla har möjlighet att förändra och bortser ifrån att människor och grupper har olika förutsättningar och förmåga att förändra (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:58-59). Förmågan att förändra kan begränsas av tvingande anledningar som omöjliggör förändring, vilket kan bero på strukturer som ingår i permanenta diskurser eller att fördelning av möjligheter inte är lika för alla (*ibid.*). Uppsatsen undersökte vilka intressen som försöker förändra rådande diskurser.

Grupper och individer som i teorin kallas för aktörer är subjekt med positioner som bestäms av diskurser. Begreppet identitet är identifiering med något som i diskursteorin kallas för nodalpunkter (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:48). Kring en nodalpunkt i centrum sker en representation av flera tecken och då fås en identitet. Identitet konstrueras i sin tur genom ekvivalenskedjor där tecken sorteras och länkas ihop för att konkurrera med andra kedjor, om vilken identitet ett subjekt har, se exempel i Figur 6.3, 6.4 och 6.5.

Diskurserna medför att alla subjekt inte har samma tillgång till olika positioner. Kritiker menar att det saknas en problematisering i teorin av distributionen av subjektens tillgång av möjligheter till olika positioner, vilket gör att Winther Jørgensen och Phillips (2002: 59-61) infört begreppet diskursordning till teorin.

Det här gör att de använder tre koncept för att beskriva förhållande mellan en diskurs och det utanför diskursen. Diskursen beskriver strukturen av en domän med moment. Diskursordning betecknar två eller fler diskurser som försöker etablera sig i samma domän och det är också i etablering av diskursordning som en konflikt eller kamp kan uppstå. Här ingår två viktiga koncept från teorin som antagonism som betyder en öppen konflikt mellan diskurser i en viss ordning och när den diskursiva kampen avgörs fås en ordning mellan diskursernas gränser som kallas för hegemoni (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:60-61). I uppsatsen beskrivs tre diskurser som ingår i den diskursiva kampen, i ett försök att etablera sig inom en domän, och vilken diskurs som får hegemoni, se kapitel 6.

2.2 Städens styrning och kulturens roll

2.2.1 Styrning

I detta avsnitt beskrivs Harveys (1989) koncept om hur städens styrning har förändrats över tid och hur kultur fått ny betydelse. Historiskt, utvecklades nya platser för konsumtion under 1800-talet (*ibid.*:121). På världsutställningar visades tekniska framsteg, men även nöjen erbjöds, vilket betydde att gränsen mellan varor och nöjen eller konsumtion och fritid började suddas ut (*ibid.*:122). Det är här var inledningen till det som under 1970-talet tog fart och förändrade den politiska diskursen i västvärlden (Harvey, 1989).

Det fysiska och sociala landskapet i staden formades enligt kapitalistiska regler, och samtidigt uppstod begränsningar i hur kapitalismen kunde utvecklas (Harvey, 1989:3). Innebörden i Harveys koncept blir att "logiken kring cirkulation av kapital och ackumulation" som sker vid ett tillfälle bestämmer även hur den sker i tid och rum i framtiden (*ibid.*:3). Det gör det omöjligt för investerare och fastighetsägare att forma platser efter egen vilja, eftersom de är styrda av tidigare skeenden. Det finns en reciprocitet, där de som äger kapitalet dominerar men samtidigt lyder under historien och geografin (*ibid.*).

Under 1970- och 80-talet förändrades attityderna till hur städer, regioner och nationer skulle styras (Harvey, 1989; Allen, 2004). Tidigare hade politiker, myndigheter och kommuner detaljstyrt samhällsplaneringen, men det övergick till ett målstyrande (*ibid.*). Orsakerna till attitydförändringarna var flera som avindustrialisering, strukturell arbetslöshet, finansiella åtstramningar, ökande nykonservatism, tilltro till marknadens rationalitet och privatisering. En ytterligare anledning som bidrog var att det urbana entreprenörskapet fick inflytande (Harvey, 1989:5).

För att bekämpa tidens finansiella problem och dess sociala konsekvenser fokuserades det på insatser på lokal nivå. Insatserna skulle möjliggöra att

konkurrera internationellt Dessutom skulle insatserna öka stadens attraktivitet och hjälpa den kapitalistiska utvecklingen. Enligt Harveys (1989) teoretiska ramverk fick det konsekvenser för tillväxtprocesserna. När städer konkurrerar sinsemellan om resurser, jobb och kapital, blir tillväxtprocesserna ett nollsummespel. Det medför att alla blir medspelare oavsett ideologi eller vilja att stå utanför. Det går inte att stå utanför dessa processer, enligt förklaringsmodellen. Harvey (1989) menar att oavsett ideologisk teori bortser ideologierna från vem som har den kontrollerande makten över rummet och konkurrensen mellan städer och rummet. Istället diskuterar de ideologiska teorierna hur sociala och politiska regleringar ska anpassas till den nya tidens kapitalackumulation (*ibid.*). Resultatet har blivit att de styrande på alla nivåer: lokalt, regionalt och nationellt, oavsett politisk ideologi har haft samma strategier för städer (*ibid.*). I strategierna ses städer som objekt och i språket om staden förklaras den urbana förnyelsen som en aktiv process i den politiska och ekonomiska utvecklingen (*ibid.*).

Urbaniseringen är en platsbunden social process där ett flertal aktörer med olika mål och agendor samverkar i en speciell konfiguration och där dessa är sammankopplade i rumsliga metoder. Det är klasspraktiker med cirkulation av kapital, reproduktion av arbetskraft och klassrelationer samt kontroll av arbetskraften, där de dominerade accepterar ordningen som de med makten utövar, enligt Harvey (1989). Entreprenörmodellen gör att klasspraktikerna behöver undersökas i många skalor som lokala kvarter, stadsdelar, stad, region och nation. Teorin visar att Gåseback behövs studeras mer än lokalt som på stadens, regional och riksnivå. När Harvey (1989) beskriver makten i praktikerna i entreprenörmodellen, är den i ett partnerskap mellan privata och offentliga intressen. Partnerskapet ska med hjälp av entreprenörens förmåga att lyfta idéer samt den offentliga styrningen attrahera externa finansiella investerare och medföra fler arbetstillfällen (Harvey, 1989). Partnerskapet har inneburit att stadens policys har fått ökat fokus på att ”fördela befogenheter, lokala åtgärder och målstyrning” och strävan är att många aktörer ska vara inblandade i stadsförnyelseprojekt (Dempsey, et al., 2011:291). Därefter har nya koncept som hållbarhet och hälsa lagts till för att ingå i strategierna (*ibid.*:291). Dessa koncept återfinns även i styrdokumentet från Helsingborgs stad. Entreprenörmodellen har flera risker eftersom det bygger på en spekulativ process (Harvey, 1989; 2007). I den offentliga diskursen är det fördelarna för befolkningen på speciella platser som betonas enligt Harvey (1989). Det finns en risk att sådana satsningarna drar resurser från större samhällsproblem som finns i staden eller området (Harvey, 1989). Den nya entreprenörmodellen blir en spekulativ konstruktion av rummet, istället för att förbättra förhållanden som är det uttalade politiska och ekonomiska målet (Harvey, 2007) Det har blivit en övergripande diskurs som handlar om att förbättra livskvaliteten eller som Harvey (1989:9) uttrycker det:

“Gentrification, cultural innovation, and physical up-grading of the urban environment---consumer attractions (sport stadia, convention and shopping centres, marinas, exotic eating places) and entertainment---, have all become much more prominent facets of strategies of urban regeneration.”

Uppsatsen försöker i analysen ge exempel som visar på det som Harvey (1989) kallar för en övergripande diskurs som kulturella innovationer, och upprustning av områden.

2.2.2 Kulturens roll

Städerna som har genomgått stadsförnyelseprojekt har alla olika karaktär och styrkor. Det de har gemensamt är sina historiska styrkor som gjorde städerna framgångsrika, men som nu marknadsförs utifrån det historiska arvet som industri eller sjöfartsstad (Harvey, 1989). Det här speglar också Helsingborgs planer för stadsförnyelseprojekt H+ och delområdet Gåsebäck. Stadens kulturella engagemang blir också ett fokus för investeringar. Kulturella aktiviteter och konst i ett område blir en metod för att bryta en negativ ekonomi och samtidigt ge befolkningen självförtroende och tilltro till sin stad. Symbolerna för ett dynamiskt samhälle är "spectacle and display" oavsett vilken ideologi stadens politiska styre tillhör (*ibid.*:9).

Konkurrensen med andra städer som styrs efter samma strategier kan inte bortses ifrån. Det är konkurrens om jobbinvesteringar, arbetskraft och resurser, eftersom dessa så enkelt och till en lägre kostnad förflyttar sig längre distanser i geografien idag (Harvey, 1989). Det tvingar fram upprepningar och reproduktioner av satsningar som exempelvis kulturella center (*ibid.*). Liknande diskussioner ses i fallstudien kring planerna på ett nytt kulturhus i Gåsebäck som beskrivs i kapitel 6. Harvey (1989) anser att upprepningarna har gjort den urbana miljön mer sårbar samtidigt som det finns så mycket mer osäkerhet i en tid i snabb förändring.

2.2.3 Konsekvenser av målstyrning

Konsekvenserna av målstyrningen med entreprenörskap som förebild har blivit ökade ekonomiska klyftor, som skillnader i förmögenhet och inkomst samt ökad utarmning i städer, även i städer med ökad ekonomisk tillväxt enligt Harvey (1989). Det är den oundvikliga konkurrensen som formar stadens rum i kapitalismens logik, som en tvingande kraft, vilket gör att socialt ansvarstagande och tilldelning av stöd till välfärden blir så lite som möjlig (*ibid.*). Reproduktionen av kulturella center och konsumtionsinnovationer gynnar entreprenörskapet istället för att fokusera på bestående värden och meningar. Det handlar om att skapa en attraktiv bild av staden och en plats för upplevelser (*ibid.*).

"Främlingskapet" som kännetecknar staden enligt Georg Simmel (2002) motverkas av den nya bilden av staden, vilket får politiska och sociala konsekvenser (Harvey, 1989). Det skapas en tillhörighet till platsen när alla klasser och grupper kan vara med och producera det som Harvey (1989:14) kallar för, "spectacle and play". Tillhörigheten som skapats öppnar samtidigt upp för entreprenörmodellens mekanismer för social kontroll (*ibid.*). Den upplevda tillhörigheten till platsen har betydelse för samhället och innebär att "The triumph of image over substance is complete" (Harvey, 1989:14). Det som sker är att den

historiska förbindelsen till platsen uttraderas för att marknadsföra en modern kultur, men historiken behålls i namnet (Crang, 1998:130). I städernas strategier för förnyelseprocesserna ingår att omvandla platser som tidigare varit industriområden och avsatta för arbete och produktion till platser för nöjen och fritid. Det här har skett i många storstäder i Väst som New York och London (*ibid.*:130). Den här fallstudien försöker visa på Helsingborgs strategier i förnyelseprocessen av Gåsebäck.

2.3 Social rättvisa

Den politiska diskursen där städer styrs med målstyrning i en entreprenörmodell leder till konsekvenser som ökade ekonomiska klyftor som beskrevs i förra avsnittet. Det här leder till begreppet social rättvisa, som är ett normativt koncept som Harvey (2009) beskriver. Teorin om social rättvisa handlar om rumslig fördelning utifrån principer om social rättvisa. Rumslig fördelning kan analyseras utifrån klassisk teori i geografi, där effektivitet och distribution analyseras tillsammans, men med en utvidgning till att även innehålla sociala kostnader (*ibid.*). Det blir den grupp som hamnar utanför samhällets samarbete och produktion som står för den stora delen av de sociala kostnaderna på lång sikt eller begår brott och hamnar i missbruk (Harvey, 2009). I uppsatsen kommer det här att visas genom begreppet sociala friktioner och hur det distribueras i olika områden.

Harvey (2009) bortser från effektivitet i definitionen av social rättvisa med argumentet att det är kontraproduktivt att söka efter social rättvis fördelning om det finns allt mindre resurser att fördela, på grund av ineffektiv användning av resurser.

Definitionen av social rättvisa är en ”uppsättning av principer” som ska lösa motstridiga krav (Harvey, 2009:97). Eftersom samhället idag har en arbetsfördelning som förutsätter samarbete uppkommer även konflikter om vad rättvisa principer är. Social rättvisa blir då en fråga om tilldelning och fördelning av fördelar och bördor (*ibid.*). Fördelarna och bördorna har uppkommit utav arbetsfördelningen (*ibid.*). Principerna för social rättvisa relateras även till de sociala och institutionella åtgärder som kan sammankopplas med produktion och distribution. Det innebär att makt, beslutsfattande, inflytande, tilldelning av social status, institutionell reglering och kontroll också får betydelse (*ibid.*).

Fördelar är en subjektiv uppfattning som har med värderingar att göra, vilket gör diskussionen problematisk (Harvey, 2009). Med geografens medvetenhet om risken för ekologiskt felslut och skalproblem när social rättvisa ska studeras utifrån teoretiska indelningar av områden gör Harvey (2009) antagandet att rättvis fördelning över områden även innebär rättvis fördelning för individer, av till exempel inkomst. Det här blir en svaghet eftersom alla invånare i ett område inte har en inkomst i samma nivå (*ibid.*), men trots denna svaghet görs samma antagande i uppsatsen.

Harvey (2009) ordnar hierarkiskt i fallande ordning: behov, bidrag till det gemensamma samt förtjänst som ska fördelas och principerna för detta är geografisk distribution. Nio av de mänskliga behoven listar Harvey (2009:102ff): mat, bostad, sjukvård, utbildning, samhällsservice, konsumtionsvaror, möjlighet till

fritid, bekvämligheter i grannskapet och transportmöjligheter. För att definiera vad som är rättvist måste en minimum kvantitet och kvalitet sättas för varje behov och vad som är rimlig standard. Bidrag till det gemensamma, handlar om hur allokering av resurser till ett område påverkar förutsättningarna för ett annat område, vilket får olika konsekvenser utifrån nivån som studeras (Harvey, 2009). Förtjänst i det geografiska rummet, ses som en fördelning av extra resurser som ska kompensera för sociala och miljömässiga svårigheter som vissa grupper är utsatta för (*ibid.*).

2.4 Rummet som geografiskt begrepp

Begreppet rummet kan ges många olika betydelser men i uppsatsen används Harveys definition (Harvey, et al., 2011), för att beskriva den rumsliga förändring som resultatet av den diskursiva kampen leder till. Enligt Harvey har "rummet tre olika tids- och rumsbegrepp", vilka är "det absoluta, det relativa och det relationella" (*ibid.*:22).

Det absoluta rummet är det som kan mätas, beräknas och kartläggas. Det absoluta rummet kan representera "individualitet", eftersom ingen kan befinna sig på samma koordinater vid samma tid som någon annan (Harvey, et al., 2011). Det absoluta rummet är som en "maktreservoar" och som "en absolut tid" vilket gör att historien skiljer sig från geografin (*ibid.*:23).

Det relativa rummet är "processens och rörelsens rum" som måste betraktas tillsammans med tid (Harvey, et al., 2011:24). I det relativa rummet studeras tidrummet där historia och geografi måste förstås tillsammans. Där kan många befinna sig på samma relativa avstånd till någon annan. Det innebär att den "rumsliga strukturen" avgörs av "vem som relativiserar vad" (*ibid.*:24).

Den tredje dimensionen, det relationella rummet behöver inte innehålla någon materia eller krafter i tidrummet, utan integreras i tidrummet (Harvey, et al., 2011:27). Händelser eller ting ska förstås som ett "flödesfält" där historien, nutiden och framtiden integreras (*ibid.*:28.). Det är ett "immateriellt tidrum" som kan bestå av tankar, minnen och idéer, men där konsekvenserna kan vara materiella och "påverka handling" (*ibid.*:29). Svårigheten är att beteckna tidsrumsligheten för relationer som är sociala eller härrör till makt (*ibid.*).

Det dialektiska förhållandet mellan rummets indelning gör det problematiskt att fatta etiska beslut när sociala relationerna maskeras i samhällets arbetsfördelning och globala varuutbyte (Harvey, et al., 2011).

3 Forskning om kultur i stadsförnyelse

Omfattande forskning har gjorts om kulturens roll i stadsförnyelse ur olika perspektiv. Den första fallstudien som kommer nämnas här syftade till att klargöra vilka förutsättningar som krävs för att kultur i stadsförnyelse ska lyckas och eventuella nedsippningseffekter (Bailey, et al., 2004). Den andra studien hade ett kritiskt perspektiv och undersökte nedsippningseffekter för socialt utsatta grupper (Colomb, 2011) och den tredje var en jämförande studie för att se hur det sociala och mänskliga kapitalet hade förändrats genom att använda kultur i stadsförnyelse (Ferilli, et al., 2017). Fallstudierna som beskrivs omfattar fyra städer i England, Kanada, Italien och Frankrike. Slutsatserna från fallstudierna som är av relevans för uppsatsens frågeställningar kring kultur, diskurs och sociala friktioner beskrivs i följande avsnitt.

3.1 Tidigare fallstudier

Städerna som beskrivs är Gateshead, Newcastle i England, Roubaix i Frankrike samt en jämförande fallstudie av Montreal i Kanada och Biocca i Italien. Valet av Newcastle beror på att här beskrivs förutsättningarna som krävs för att kultur ska få betydelse i stadsförnyelse. Roubaix valdes för att det var en mindre stad i sammanhanget och en stad tidigare präglad av industrin likt Helsingborg. Den jämförande fallstudien har fördelarna att utgå från ett jämförande perspektiv med olika utfall.

3.1.1 Gateshead, Newcastle i England

Syftet med fallstudien av området Gateshead i Newcastle var att undersöka under vilka förutsättningar som stadsförnyelse lyckades med hjälp av kultur. Forskarnas hypotes var att hur lyckad stadförnyelsen blev hade ett samband med hur effektivt omvandlingsprocessen involverade lokala identiteter (Bailey et al., 2004). De argumenterade mot forskare som menade att homogeniserings-processen av kultur som globaliseringen orsakat, konkurrerade ut lokal kultur. Bailey et al. (2004) synsätt var att homogeniserings-processen gav förutsättningar för lokala initiativ att växa och att kulturdriven stadsförnyelse skulle då lyckas bäst i områden som redan hade en stark lokal och regional kulturell identitet (*ibid.*). Det innebar att det inte handlade om nedsippningseffekter utan om revitalisering av kulturella identiteter, som en motvikt mot processerna av kulturglobaliseringen (*ibid.*).

Gatesheads omvandling skedde genom konstnärliga och kulturella investeringar. Forskarna poängterade att huvudanledningen till att kulturpolicy hade fått genomslag och effekter berodde på en signifikant ökning av finansieringen till dessa verksamheter (Bailey, et al., 2004). Projektets framgång var en följd av att målen inte var ekonomiska utan handlade om kulturens egenvärde. Dessutom

betraktade invånarna de nya institutioner som sina och inte som "symboles for wealth" (Bailey, et al., 2004).

3.1.2 Roubaix, region Lille i Frankrike

Colomb (2011), som är kritisk geograf, genomförde en fallstudie av Roubaix i region Lille i Frankrike. Roubaix är en mindre stad, som tidigare hade dominerats av tillverkningsindustrin och genomgått en stadsförnyelse. Studiens syfte var att undersöka vilka effekter stadens kulturstrategier hade fått för specifika sociala grupper och för att se om några nedsipprings effekter kunde bevisas. I Roubaix hade politikerna använt sig av policyförändringar och satsningar på projekt som omvandlade stadens ekonomiska landskap och kulturlandskapet. Kultur hade varit ett framträdande verktyg i den här omvandlingen (*ibid.*).

Fallstudien visade att stadens omvandling hade medfört ökade finansiella investeringar, ökad attraktionskraft och minskad arbetslöshet, men den ekonomiska, sociala och bostads-problematiken kvarstod (Colomb, 2011). Studiens resultat visade att genomförda kultur-policys hade inte bidragit till nedsipprings effekter för utsatta invånare. Colomb (2011) menade att det saknades starka proaktiva former av politiska och offentliga ingripande och regleringar på flera nivåer som i regionen, staden och grannskapen. Sådana ingripande och regleringar hade krävt ett starkt politiskt styre som backats upp av tjänstemän, volontärer och samhällsorganisationer samt ett engagemang för att säkra arbetsplatser inom kultursatsningarna och ge fördelar till de lokala invånarna (*ibid.*). Satsningar på arbetsplatser som hade gjorts hade haft begränsade effekter. Under 2008 var arbetslösheten 12% i området och i vissa grannskap var arbetslösheten 30% (Colomb, 2011). Satsningar hade gjorts i regionen, som ett spårvägssystem till Roubaix, storskaliga investeringar i offentliga platser i centrum av staden, ekonomiska satsningar så att handel lockades tillbaka till stadens centrum, som en factory outlet, men de ekonomiska klyftorna förblev stora. Under 1980- och 90-talet gjordes kultursatsningar i form av ett koreografiskt center och historiskt arkiv i en gammal bomullsfabrik. Samtidigt attraherades konstnärer av stadens låga hyresnivåer i gamla industrilokaler och de spelade en viktig roll i det lokala kulturlivet. Konstnärerna gav uppslag för offentliga institutionella initiativ (*ibid.*). Lokala politiker gav kulturen tre roller: förbättra omgivningens bild av staden, bidra till ekonomisk utveckling genom att skapa arbeten och turism samt bidra till social sammanhållning och integration. Med dessa mål i sikte genomfördes olika kulturprojekt under 90-talets mitt med offentliga medel. Stadens tidigare simhall i Art Deco-stil omvandlades till ett konst- och industrimuseum som blev en besöks succé. I ett annat komplex skapades "La Condition Publique" för performance-konstnärer som skulle vara innovativa (*ibid.*). Parallellt hade staden arbetat med att marknadsföra gamla industri och bostadsfastigheter som kulturarv. Ekonomiskt stöd och lån till projekt för små 'kulturindustrier' och kreativa unga människor hade genomförts. Dessutom hade flera initiativ som tränings- och utbildningsprogram för att nå ut till utsatta grupper som långtidsarbetslösa och utbildade genomförts. I Roubaix fall, där politikerna valde att kombinera de

ekonomiska och sociala målen, blev konsekvenserna att spänning uppstod mellan olika intressen. Dels fanns intressen som stod bakom att kultur fick stöd och på så sätt 'legitimerades' trots stadens begränsade ekonomiska resurser. De motsatta intressena ansåg att stöd skulle ges till grupper i 'periferin' (Colomb, 2011). De lokala policyskaparnas satsningar på kultur för utsatta grupper hade skapat spänning mellan invånarna om vilka kultursatsningar som skulle stödjas. De socio-kulturella barriärerna hade varit svåra att överbrygga och hade inte lyckats skapa en inkluderande kulturomdaning i de mest utsatta områdena. Det här försökte staden uppnå genom att öka tillgängligheten för alla genom att införa fri eller subventionerade tillgång till kultur.

La Condition Publique placerades i ett nergånget och isolerat område, vilket skulle ge nedsippningseffekter enligt politikerna. Colomb (2011) påpekar att byggnadens utformning och hur den anknöt till omgivning hade en direkt påverkan för tillgängligheten för de lokala invånarna, eftersom den var inhägnad och låst. Dessutom betydde inte fysisk närhet till socialt utsatta invånare det samma som tillgänglighet för dem. Trots medvetna försök, av arkitekten som ansvarade för ombyggnaden av La Condition Publique och kulturarbetare, att ta kontakt och involvera grannskapets invånare i omdaningen ansåg de att det var extremt svårt att nå ut på grund av sociala barriärer som olika nivåer av "kulturellt kapital" (Bourdieu, 2010:255-467) enligt Colomb (2011). Det visade sig att de flesta besökarna till institutionen var studenter och tjänstemän. Erfarenheter från andra europeiska städer visade att placering av kulturinstitutioner i utsatta områden inte sällan var en trigger för gentrifiering på lång sikt och snarare tvingade lokalbefolkningen att flytta (*ibid.*).

3.1.3 Saint Michel i Kanada och Bicocca i Italien

I stadsförnyelseprojekt i Saint Michel (Montreal, Kanada) och Bicocca (Milano, Italien) hade kultur varit det drivande elementet i planeringen både för ekonomisk och social utveckling (Ferilli, et al., 2017). Utgångspunkten för studien var att Ferilli, et al. (2017) ansåg att utvärderingen av de så kallade lyckade stadsförnyelseprojekten innehöll en asymmetrisk måttstock, där fokus låg på att mäta fastighetsvärde, miljöindikatorer och turistflöden. Forskarna var intresserade av att se hur det sociala och mänskliga kapitalet påverkades med tanke på att i dessa projekt användes kultur som medel för social förändring genom "fysiska byggnader, kulturella institutioner, kulturella aktiviteter och utbildning och samhällsledda grupper" (*ibid.*).

Städerna som studerades hade haft olika perspektiv och stadsomvandlingen hade skett på olika nivåer. Städerna hade tidigare haft en tung industriprägel som sedan följts av ekonomisk och social utsatthet i samband med avvecklingen av industrin. Dessutom hade städernas identitet som industriorter gått förlorad. Det fanns stora skillnader mellan städerna som social och kulturell kontext, utbredning i landskapet och etnisk mångfald. Montreal hade en större inre diversitet än det mer homogent socialt stratifierade Milano, enligt Ferilli, et al. (2017). I Bicocca drevs stadsförnyelsen av en privat exploatör som i huvudsak fokuserade på ekonomisk

vinst och synsättet att kultur gynnade områdets attraktivitet och kunde locka nya invånare och investerare. Projektet hade inga beskrivna strategier för hur arbetet med sociala friktioner skulle bedrivas. Stadsförnyelsen skedde med en klassisk styrning uppifrån och ner, vilket innebar att det påverkade invånare snarare än involverade dem i processen. Forskningen visade att det här skapade väldigt lite stolthet och identitet för invånarna och gentrifieringen ökade samtidigt som de ursprungliga invånarna trängdes undan utan någon uppvisad oro från exploatören eller stadens styrande (Ferilli, et al., 2017).

I Montreal var omvandlingen styrd av kultur i omvandlingsprocessen med avsikten att vara funktionell och utvecklande, vilket skulle ge konsekvenser på flera nivåer. Omvandlingen skedde genom processer som var både uppifrån och ner samt nerifrån och upp-styrda. Tidigt i processerna involverades invånarna och blev delaktiga (Ferilli, et al., 2017). Kulturen handlade om cirkusaktiviteter och artisteri med en början kring företaget Cirque du Soleil (u.d) som bildats under 1980-talet av gatuartister. Forskarna tolkade det som att det var den här kulturella industrin som blev den huvudsakliga ekonomiska drivkraften. Projektet framhöll kulturell mångfald och interkulturell dialog som en tillgång och möjligheter till lärande av nya färdigheter för människor från kulturella minoriteter och marginaliserade grupper. Kulturprojektet utgick från de befintliga resurserna som invånarna kunde bidra med och deras kulturella kapital. Det gav en uppfattning hos invånarna av identitet och engagemang. Dessutom skapades bilden av Saint Michel som en attraktiv plats, men området blev inte gentrifierat, vilket gjorde att många invånare kunde bo kvar. Forskarna menade att en anledning var att projektets styrning hade varit proaktiv och tydlig med att det krävdes delaktighet från invånarna (Ferilli, et al., 2017).

3.2 Fallstudiernas slutsatser

Kultur som drivande element i stadsförnyelseprojekt hade uppvisat olika konsekvenser som ny identitet för staden, känsla av stolthet och tillhörighet för invånare och ökade investeringar till staden och turism, arbetsplatser i kultursektorn med mera (Ferilli, et al., 2017). Det här hade gjort kultur till ett välanvänt instrument för planerare och kulturens roll hade efterhand fått ett allt större ansvarsområde inom planering som att även kunna påverka sociala friktioner i staden (*ibid.*). Kultur hade utsetts till att vara en nyckelfaktor för att omvandlingsprojekt skulle lyckas (*ibid.*). Många forskare hade anlagt ett kritiskt perspektiv för att undersöka detta ”overriding assumption” [tvingande antagande] att stadsförnyelse med hjälp av kultur hade nedsippningseffekter som förbättrade livskvaliteten för hela samhället (Bailey, et al., 2004). Det ska förtydligas att det kritiska perspektivet inom forskningen om kultur i stadsförnyelse inte handlar om kritik mot kulturens egenvärde i sig utan som en avgörande faktor och dess betydelse som medel att hantera sociala friktioner. Det är beskrivning av kultur under 2000-talet som ”a motor for urban regeneration in a time of social change” (*ibid.*:48) som forskarna ville undersöka och vilka förutsättningar som gav vilka konsekvenser (Ferilli, et al., 2017; Colomb, 2011).

Processerna och mekanismerna för hur kultur påverkar sociala friktioner i stadsomvandling är inte klarlagda och samtidigt osäkra vilket gör det svårt för de som utformar policys att fatta beslut när forskningsevidens saknas (Bailey, et al., 2004; Colomb, 2011). Colomb (2011) framhåller att en del publicerad forskning har visat på negativa socioekonomiska effekter när kultur använts i stadsförnyelse. Att förändra ett samhälle med kultur som verktyg för att hjälpa utsatta och marginaliserade invånare har begränsade effekter i att lösa det som arbetsmarknaden, utbildningssystemet och välfärdssamhället misslyckats med enligt Colomb (2011). Det starkaste argumentet är att kultur kan användas som ett element i ett sammanhang av policy-ingripande inom bostadsmarknaden, utbildningsområdet, arbetsmarknads- och välfärdsområdet, vilket ligger utanför lokala stadsplanerarens ansvarsområden (Colomb, 2011). Ferilli, et al. (2017) gör samma slutsatser och menar att många obesvarade frågor kvarstår om hur kultur och om kultur verkligen kan påverka ett helt samhällssystem. Bailey et al. (2004) betonar att det är viktigt att framhålla att fallstudier om kultur i stadsförnyelse inte ska förstås som isolerade processer, utan ingår som en del i en större social omvandling, vilket också överensstämmer med Laclau och Mouffes diskursteori som ser alla sociala fenomen som i ständig förändring (Winther Jørgensen & Phillips, 2002).

4 Metoder och material

4.1 Forskningsansats

Frågeställningarna i den här uppsatsen söker svar på vilka intressen som artikulerade mening i diskurserna om kulturens roll i stadsförnyelsen på Gåsebäck i Helsingborg, vilken den rådande politiska diskursen var samt vilka konsekvenser den vinnande diskursen fick för distributionen i rummet. Distributionen undersöktes eftersom staden uttalat att kultur skulle användas som ett medel för att lösa sociala friktioner, vilket betyder att staden anser att kultur ger nedsippningseffekter, vilket kan jämföras med tidigare forskning av Bailey, et al.(2004) och Colomb (2011). Genom att utgå ifrån teoretiska ramverk och tidigare forskning om diskurs och kulturens roll i stadsförnyelse, se kapitel 2–3, analyserades frågeställningarna med en deduktiv ansats.

När ett samhällsfenomen som diskurs för kulturens roll i stadsförnyelse undersöks har fallstudien styrkan att på djupet beskriva ett område med kvalitativa metoder (Flyvbjerg, 2011:301-316). En fallstudie är ingen metodologi i sig utan kan bestå av både kvantitativa och kvalitativa metoder. Kvantitativa metoder kan användas om fenomenets statistiska signifikans och fördelning över befolkningen ska förstås (*ibid.*:301-316). En fallstudie ska undvika att länkas till en akademisk disciplins teori (*ibid.*), men Laclau och Mouffes diskursteori (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:10) och Harveys (1989; 2009) teoretiska ramverk anknyter till flera akademiska discipliner och är därför lämpliga för en fallstudie.

Svagheten med att genomföra en fallstudie är att den kräver avgränsningar (Flyvbjerg, 2011:301-316), samtidigt som fenomen som innefattar kultur och politiska diskurser kräver större perspektiv än analysenheten. Analysenheten (Bryman & Nilsson, 2011:75) i fallstudien är Gåsebäck en stadsdel i Helsingborg, men på grund av forskningsfrågornas karaktär behöver stadsdelen studeras som en del i en större helhet som ingår i sin omgivning, region, nation och omvärld.

Gåsebäck valdes som analysenhet eftersom staden planerar en fortsatt omvandling av området i stadens stadsförnyelseprojekt H+, från utpräglat industriområde nära havet till ett område med blandad bostadsbebyggelse och verksamheter (Helsingborg, 2015b). Staden avser omvandla området utifrån sina förutsättningar, vilka anses vara ett befintligt ”kultur-kluster” och byggnader som ses som värdefull kulturmiljö (Helsingborg, 2012; 2015a:23).

Planerna på att omvandla Gåsebäck till ett område med bostäder och verksamheter är intressant, eftersom Helsingborg olikt många andra städer i Sverige har en bostadssituation i balans (RKA, 2017). Samtidigt finns sociala friktioner som segregation, arbetslöshet och en uppåtgående våldsspiral i staden (Helsingborg, 2010:12–18; Brå, 2017). Likt andra städer har Helsingborgs förändrats över tid från att vara en framgångsrik industristad till att bli en medelstor svensk stad där en omfattande avveckling av industrin har ersatts med arbetsplatser inom tjänstesektorn (Helsingborg, 2017b).

En övergripande svaghet med fallstudier är risken att överbetona eller undvika vissa relationer utifrån forskarens partiskhet (Flyvbjerg, 2011:301-316) och det är en kunskap som kommer att hållas vid liv under analysdelen i uppsatsen. Denna svaghet tillsammans med svårigheten att avgränsa en fallstudie, betyder att det var svårt att generalisera och finna mönster som är gällande utanför den studerade kontexten. Motvikt till bristen på generaliserbara orsakssamband i fallstudien kan vara att de ”kumulativt” kan bidra med kunskap (*ibid.*), vilket var förhoppningen med uppsatsen.

Datansamlingen gjordes med kvalitativa och kvantitativa metoder och kommer att beskrivas ingående i nästa avsnitt. Metodvalet av diskursanalys innebar att uppsatsens ontologi är socialkonstruktivistisk och utgångspunkten är att kulturens roll konstrueras utifrån människors sätt att tolka världen (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:11; Bryman & Nilsson, 2011:36-39).

4.2 Datansamlingsmetoder

Som nämnt användes en blandad metod av kvalitativa och kvantitativa metoder för att svara på uppsatsens frågeställningar. Metoderna beskrivs här utifrån teorier om metodologi, genomförande samt styrkor och svagheter.

4.2.1 Kvalitativ metod – innehållsanalys av dokument

Innehållsanalysen inleddes med en litteraturgenomgång (Bryman & Nilsson, 2011:26–40) av Harveys (1989; 2009; 2011) konceptuella ramverk om politiska diskurser, distribution av social rättvisa och hur rummet kan ses som ett geografiskt begrepp. Därefter gjordes en genomgång av offentliga kommunala styrdokument, dels övergripande som politiskt program, vision, stadens styrning och översiktsplan, men även styrdokument från stadsbyggnadsförvaltningen och kulturförvaltningen i Helsingborgs stad med fokus på stadens vision, kultur, sociala friktioner och stadsförnyelse. Gåsebäcks bevarandeprogram (Helsingborg, 2012) och diarieförda dokument från 2015-01-01 fram till 2018-12-05 som är offentliga på stadens hemsida användes i innehållsanalysen. För att finna de diarieförda dokumenten gjordes en sökning på ”Gåseback”, vilket resulterade i 191 träffar, där de med information relevant för kulturens roll valts ut. Dessa dokument har analyserats utifrån en kvalitativ innehållsanalys. Analysen av dokumenten tog sin utgångspunkt i Brymans (Bryman & Nilsson, 2011:509) checklista för bedömning och analys av dokument samt med eget tillägg med ett antal bestämda teman, men också med möjlighet att lägga till teman som upptäcktes i dokumentet, se Appendix A. De i förväg bestämda teman var kultur, makt, process och rumslig förändring. För att tolka dokumenten ställdes frågor som: vilken roll har kulturen, hur beskrivs kulturen, vem har den legitima makten, vilka är intressena, vem har kapitalet, vilka lagar styr, vad är det som förändras och har förändrats i det absoluta, relationella och relativa rummet? Det är frågor utan entydiga svar och upplevdes som svåra att tolka i dokumenten. I innehållsanalysen sågs författaren som en ”självmäddveten

aktör” som visste vem som dokumentet riktade sig till och avsikten var att analysera så att processen och den sociala kontexten blev tydlig för att förstå hur ”mening konstrueras” (May, 2013:24). Det som upptäcktes var att dokumenten inte alltid hade en överensstämmande mening inom dokumentet eller mellan dokumenten. Det här kallar Bryman för skevhet och därför ska dokumenten betraktas kritiskt och inte som material som skildrar verkligheten (Bryman & Nilsson, 2011:495), vilket överensstämmer med den socialkonstruktionistiska ontologin (*ibid.*:36-39).

Analysen kompletterades med tidningsartiklar från Helsingborgs Dagblad och Nordvästra Skånes Tidningar, NST. En sökning på “Gåsebäck”, från december 2012 till december 2018 gjordes i tidningsdatabasen retriever-info.com, som Lunds Universitet tillhandahåller. Startåret 2012 valdes för det var då programmet för H+ publicerades på stadens hemsida. Databasen gav 117 träffar som gick igenom. Nackdelen var att artiklarna kom från tidningar med samma ägare och materialet kan vara vinklat dels genom tidningens eller skribentens budskap. Valet av Helsingborgs Dagblad gjordes för att det är den största lokaltidningen i området och är idag sammanslagen med NST. I analysen har citat från intervjuer i tidningarna valts ut, vilket innebär en risk att analysen blir vinklad utifrån tidningens världsbild, men olika personer och kommunala funktioner representerades i intervjuerna. Citaten blev ett komplement till budskapet i de officiella dokumenten och gav analysen en mer heltäckande bild.

Eftersom innehållsanalysen inte besvarade vilken diskurs som är rådande för kulturens roll var nästa steg att göra en diskursanalys.

4.2.2 Kvalitativ metod – diskursanalys

Utgångspunkten i uppsatsen var Laclau och Mouffes diskursteori som beskrevs i kapitel 2.1. Laclau och Mouffes diskursteori är poststrukturalistisk, och kan i relation till andra diskursteorier ses som en ren form av socialkonstruktionism (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:21-23.). Diskursanalysen går ett steg längre än innehållsanalysen och ser på språket som konstituerande eller som att det producerar den sociala verkligheten, och inte bara är ett medel för att förstå verkligheten” (*ibid.*)

Det finns en avsaknad av konkreta analysverktyg i Laclau och Mouffes teori och därför används Winther Jørgensen och Phillips (2002:28–52) tolkning av diskursteorin. Diskursteorin användes för att förklara hur diskursen om kulturens roll i stadsförnyelse konstruerade mening och producerade den sociala verkligheten på Gåsebäck. Det insamlade materialet bestod av texter och tidningsartiklar och därför var diskursanalys lämplig, eftersom det är en flexibel metod (*ibid.*).

Analysen i uppsatsen var främst av den språkliga användningen men även av sociala praktiker. Sociala praktiker får precis som språket mening genom sin relation och skillnad till andra sociala praktiker (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28–52). Reproduktionen och ändrad tilldelning av mening är politiska handlingar. En kamp mellan specifika diskurser kan föregå genom att olika intressen försöker få sitt sätt att organisera samhället att bli den gällande diskursen. Det är mellan de olika intressenas meningar som det diskursiva fältet uppstår och

det är där dessa skiljer sig åt som en diskursiv kamp uppstår. Det här ger möjlighet till en ständig förändring av den rådande meningen om samhället och identitet. Kampen och den vinnande diskursen som får hegemoni leder till konsekvenser genom olika distributioner i rummet (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28–52).

De finns även objektiva diskurser, som ses som självklara. Objektiviteten hos de självklara diskurserna maskerar de alternativa möjligheter som finns (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28–52).

För att bestämma vilken mening som var rådande inom en viss domän analyserades de kämpande diskurserna inom samma domän, för att se vilken diskurs som dominerade och vilka antagande som var objektiva mellan diskurserna (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28–52).

Diskursanalysen gjordes på texterna i det politiska programmet (Blågröna Helsingborg, 2015), Kulturprogrammet (Helsingborg, 2016a) och antagandehandlingen för fördjupad översiktsplan för H+ (Helsingborg, 2011), två Facebook-inlägg (KKSb, 2018; Helsingborgs Kulturförening, 2018) samt ett urval av tio tidningsartiklar från HD och NST, som citeras i analysen. Analysen krävde flera genomläsningar och omarbetningar för att avgöra vilken mening som artikulerades i texterna och vilka diskurser som representerades. Ett flertal diskurser fanns både mellan och inom dokumenten. Det fortsatta tillvägagångssättet var att djupare undersöka texten och den delades upp språkligt för att hitta hur kulturens roll i stadsförnyelsen beskrevs, med vilka formuleringar och ord. Då hittades det som Laclau och Mouffe betecknar för element för de olika diskurserna (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:31).

I nästa steg gjordes ett urval och vilka nodalpunkterna var bedömdes. Det här blev en repetitiv process och gjordes om ett flertal gånger, där slutligen analysen kom fram till samma nodalpunkter som förra genomgången. Nodalpunkterna som hittades var dessutom flytande signifikanter, där diskurserna tillskrev dem olika mening (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28-52). Det bedömds vara här som den diskursiva kampen om kulturens roll i stadsförnyelsen fanns. Resultaten för vilka nodalpunkter, element, kampen mellan diskurser och rådande diskurs var redovisas i kapitel 6.

4.2.3 Kvalitativ metod - observation

En i tid kortvarig observation gjordes en söndag förmiddag i början av december på Gåsebäck. Syftet med observationen var att få en bild av hur Gåsebäck gestaltar sig, vilka uttryck rummet har och hur området utvecklats genom att studera kulturmiljön. Strategin var att se om det gick att se vilka processer som har format området genom att vistas där, studera byggnadernas utseende och vilka verksamheter som fanns. Det var ett medvetet val att göra det under helgen, för att vistas i området utan mycket trafik.

I förväg bestämdes att en visuell metod som fotografering skulle användas för att samla in källmaterial (Bryman & Nilsson, 2011:403–411). Det visuella materialet tillsammans med anteckningar skulle utgöra fältanteckningarna (Bryman & Nilsson, 2011:403–411). Rundvandringen gick först längs med stadsdelens

administrativa gräns och sedan till de verksamheter som hade lyfts fram och betonats i Bevarande-programmet (Helsingborg, 2012), i förstudien (Helsingborg, 2015a) samt de som var relevanta för uppsatsen, se karta i Figur 6.1.

Svagheten med observationen var att under så kort tid är det omöjligt att få en djupare förståelse för området, då dessutom många verksamheter hade stängt. Det skulle krävts ett flertal besök vid olika tidpunkter för att kunna göra en djupare analys utifrån observationen. Fördelen var att observationen blev ett hjälpmedel till innehålls- och diskursanalysen, eftersom den gav en kognitiv minnesbild av de besökta platserna som kunde kopplas till beskrivningarna av dessa i dokument och tidningsartiklar.

4.2.4 Kvantitativ metod

Den kvantitativa redovisningen innehåller inga statistiska beräkningar, utan finns med för att visa fördelning i rummet (Flyvbjerg, 2011:301–316) över tid av parametrar som beskriver stadens sociala friktioner. Det kan ses som en svaghet att inga orsakssamband mellan kultur och redovisade parametrar har utretts med hjälp av statistiska beräkningar, men statistiken visar omfattningen av sociala friktioner vid angivna tidpunkter och tendenser över tid.

Sekundärdata som statistik från Statistiska centralbyrån (SCB, 2017; 2018a; 2018b), Kolada¹ (RKA, 2017) och Brottsförebyggande rådet (Brå, 2017) har använts. Sekundärdata från dessa källor har valts för att de är data av god kvalitet (Bryman & Nilsson, 2011:300–301). Parametrarna arbetslöshet, medelinkomst, utbildningsnivå, segregation, försörjningsstöd, ohälsa och anmälda våldsbrott fick illustrera sociala friktioner i Helsingborg. Statistiken visar fördelningen mellan områden över tid i staden, men också jämförelser med Helsingborg och andra geografiska områden, se kapitel 6.2.1.

Ur ett diskursanalytiskt perspektiv kan redovisningen anses spegla hur taxonomin för grupper och geografier är socialt konstruerade. Risken finns att ekologiska felsslut görs och skalproblem uppstår utifrån redovisad statistik, men samma antagande görs som Harvey (2009:99) att rättvis eller orättvis fördelning över område representerar detsamma för individerna i området. Det kan ses som problematiskt att statistiska uppgifter inte visas enbart för Gåsebäck utan ingår i statistikområde Söder (B-område). I indelningen av statistikområden ingår Gåsebäck i B-område Söder tillsammans med Oceanhamnen, Husarområdet och Universitetsområdet (Helsingborg, u.d-c).

¹ Kolada är Kommun- och landstingsdatabasen som ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA. Svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting är medlemmar i föreningen.

5 Helsingborg och Gåsebäck

5.1 Historisk översikt

Stadsförnyelse och stadsomvandling sker genom historiska, politiska platsbundna processer (Bailey, et al., 2004; Harvey, 2009; Degen & García, 2012). Därför kommer Helsingborgs historia och utveckling att beskrivas översiktligt.

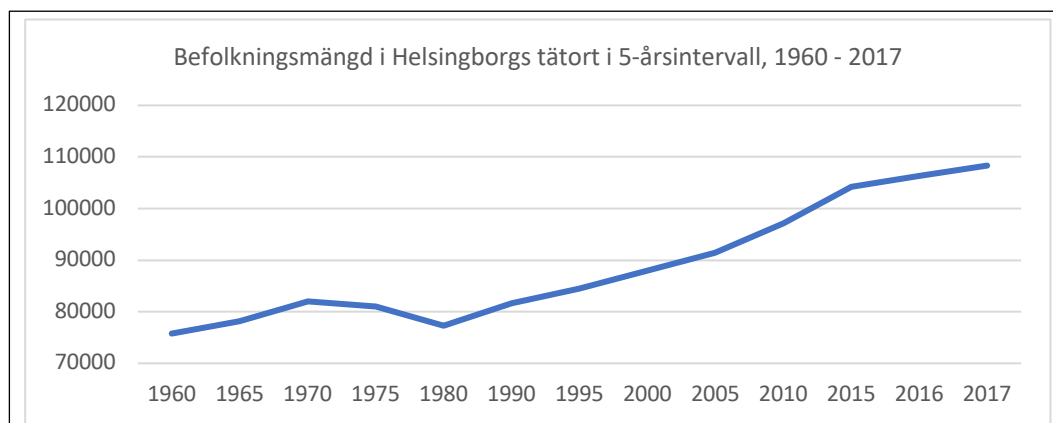
Figur 5.1 Karta över Helsingborg med omgivning. (Lantmäteriet, 2018). Karta skapad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Arkeologiska utgrävningar tyder på att Helsingborg har varit bebott sedan 1000-talet och under 1200-talet började bebyggelsen vid stranden att växa. (Droste, 2008). Mariakyrkan i stadens centrum var en av Danmarks största kyrkor under medeltiden, vilket tyder på att Helsingborg var av stor betydelse i det danska riket. Stadens placering där sundet mellan Danmark och Sverige var som smalast var strategisk och var viktig i stormaktspolitiken mellan länderna under medeltiden (*ibid.*), Figur 5.1.

Under 1600-talet när Skåne blev svenskt drabbades invånarna av belägring och staden brändes ner flera gånger. Helsingborgs tillväxt stannade upp och stadens betydelse stagnerade. Handelstullar och försvenskningspolitik skapade slitningar i staden (Droste, 2008).

Under 1800-talet växte Helsingborg från att vara den artonde största staden till att bli den femte största staden i Sverige (Droste, 2008). Spannmålshandelns tillväxt och hamnens stora betydelse för svensk export bidrog till befolkningstillväxten (*ibid.*). Samtidigt skedde en omfattande industrialisering av staden. Senare delen av

1800-talet hade Helsingborg flera ledande företagare som var konsulter², och samtidigt kommunalpolitiker och riksdagsledamöter (Droste, 2008). De verkade och påverkade på flera nivåer som lokalt, nationellt och utanför Sverige.

Figur 5.2 Befolkningsmängd i Helsingborgs tätort i 5-årsintervall 1960–2017. (SCB, 2017). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Efter 1930-talet avtog industrins utveckling i staden, även om sjöfart, handel, gummi-industri och kemisk industri hade en framträdande roll (Droste, 2008). Under 1970-talet minskade befolkningen i staden för att under 1980-talet få en jämn befolkningstillväxt, Figur 5.2 (SCB, 2017). Under 2010-talet ökade befolkningstakten, men sedan 2015 har ökningen planat ut, till lägre takt än på 1960-talet (*ibid.*). Historiskt har staden en identitet som visar på att den har erfarenhet av att stå mellan olika parter som i stormaktspolitiken mellan Danmark och Sverige, men även en anpassningsförmåga som i försvarskningsprocessen. Helsingborgs anpassningsförmåga kan relateras till en ständig anpassning som krävs i vår samtid till förändrade diskurser och en tilltagande konkurrens om invånare och arbetsplatser i en globaliserad värld (Harvey, 1989).

Stadens historia visar också att Helsingborg har en identitet som industri och hamnstad med kontakt med omvärlden där staden både har haft möjlighet att påverka och influeras.

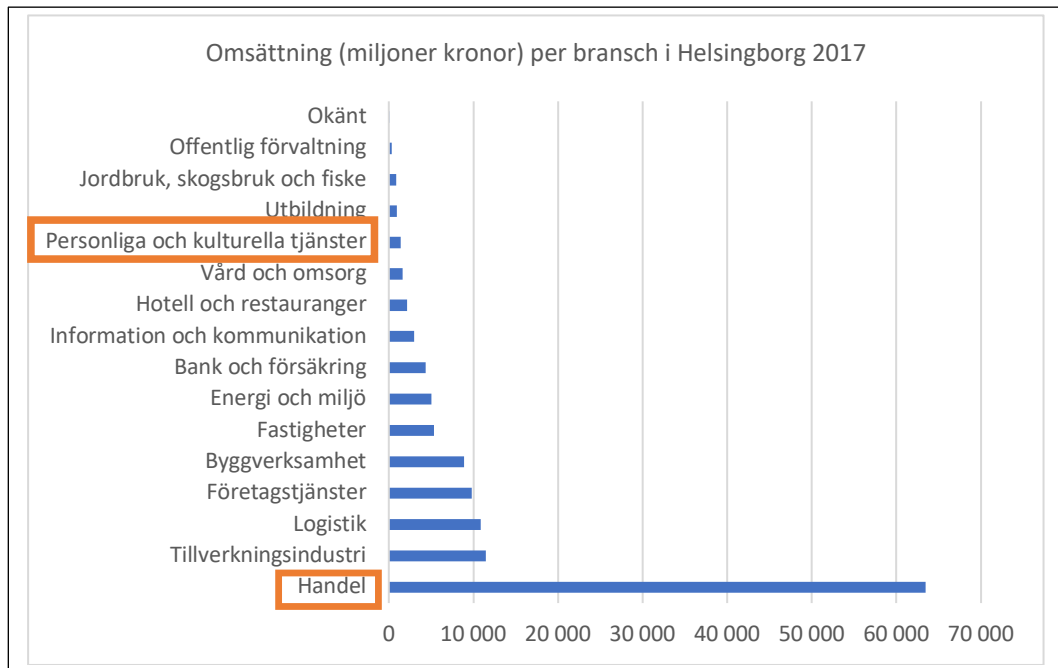
5.2 Näringsliv

I konkurrensen om invånare och arbetsplatser beskriver sig Helsingborgs stad vara företagsvänligt med många nystartade företag, ”goda boendemiljöer”, med många utbildningsmöjligheter och ett ”Campus Helsingborg” som ingår i Lunds Universitet samt bra kommunikationsmöjligheter (Helsingborg, 2016b). Det framgår att staden med sin beskrivning försöker att marknadsföra sig som en stad med hög kompetens och gynnsamma förhållanden för företag att etablera sig och för människor att flytta till.

I dagsläget (2017) är handel, vård- och omsorg samt sociala tjänster, företagstjänster, utbildning, tillverkning samt transport och magasinering de branscherna med flest anställda (Helsingborg, 2017b). Branscher med högst

² ”person som representerar sitt land i främmande land (Svenska Akademien, 2015).

omsättning är handel med en andel av 48,8%, tillverkningsindustrin 9,2 % och logistik 8,3%. Kategorin ”Personliga och kulturella tjänster” står för 1,1% av omsättningen inom näringar i staden (Helsingborg, 2017b), vilket är en liten del.

Figur 5.3. Omsättning per bransch i Helsingborg 2017. (Helsingborg, 2017b) Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Handeln omsätter mer än 63 miljoner kronor om året och som jämförelse på andra plats kommer tillverkningsindustrin med 11,5 miljoner kronor, Figur 5.3. Personliga och kulturella tjänster står för 1,4 miljoner kronor (*ibid.*).

5.3 Styrning

En beskrivning av stadens styrning, så som den visas i organisationsscheman i stadens dokument gav inte kunskap om vilka intressen och vilken diskurs som råder för kulturens roll i stadens stadsförnyelse. Det var många intressen som påverkade och artikulerade mening och skapade diskurser. För att analysera vilken diskurs som råder skulle relationerna mellan det offentliga, privata näringslivet och invånarna samt lokal, regional och nationell styrning förstås (Bailey, et al., 2004; Degen & García, 2012).

De folkvalda politikerna i Helsingborg har den formella politiska makten. När politiker och tjänstemän fattar beslut om stadens utveckling måste de följa den nationella lagstiftningen och ramlagstiftningen om kommuners självstyre (Helsingborg, ud-b). Helsingborg ingår i Region Skåne (2018) som har ansvaret för ”vården och kollektivtrafiken, utvecklingen av näringsliv, kultur, infrastruktur, samhällsplanering samt miljö- och klimatfrågor”.

5.3.1 Finansiering av kultur

Inom kulturområdet ansvarar regionen för fördelningen av finansiering från regeringen och regionen till staden (Region Skåne, 2018). EU påverkar medfinansieringen eller beslut ”direkt eller indirekt” i ungefär 60 procent av kommunala och regionala ärenden som tas upp i respektive fullmäktige (SKL, 2015).

Figur 5.4 Finansiering av kulturverksamheter och kulturmiljö i Helsingborg (Region Skåne, 2018; Helsingborg, ud-b; SKL, 2015). Bild: U. Seeberg-Elverfeldt.

Kulturverksamheter finansieras i Helsingborg av olika aktörer som EU, staten, regionen, kommunen, näringsliv och privatpersoner, Figur 5.4 (Region Skåne, 2018; Helsingborg, ud-b; SKL, 2015). Sedan 1962 har staden fått medel att finansiera byggnationer av kulturinstitutioner som Stadsteatern, Dunkers Kulturhus och idrottsläktare på Olympia samt Arenan ur stiftelsen och donationsfonderna efter industriägaren Henry Dunker (Dunkers Kulturhus, 2016; Trelleborg Group, 2017). Henry Dunker hade ägt en av Helsingborgs större arbetsplatser Tretorn och efterlämnade en del av arvet till staden med förbehållet att det skulle gå till kulturfastigheter. Stiftelsen är huvudägare i Trelleborgskoncernen, där staden använde 54,3 miljoner av aktieutdelningarna under 2017 (*ibid.*). Staden fick därför möjlighet att bygga institutioner, vilket gjorde att de ökat sin konkurrenskraft (Harvey, 1989) gentemot andra städer i attraktivitet, som inte hade samma möjlighet till finansiering av kulturbyggnader.

5.3.2 Vision 2035

För att förstå vilka intressen förutom näringslivet och utbildning, som marknadsförts för H+ projektet, som staden tillskriver mening, studerades de

folkvalda politikernas beslut om stadens mål, program och policys. Dessa hade utformats utifrån visionen för Helsingborg. Visionen lyder (Helsingborg, 2015b):

”Helsingborg år 2035 ska vara en skapande, pulserande, global, gemensam och balanserad stad för både människor och företag. Staden ska vara spännande, attraktiv och hållbar.”

Visionen är uppdelad i åtta mål för stadens styrning och ska följas av de kommunala bolagen, politiska nämnderna och kommunala förvaltningarna. Målen är indelade i fyra huvudkategorier och är följande (Helsingborg, ud-a):

”Invånare

1. Alla i Helsingborg ska ha möjlighet att påverka sina liv
2. Helsingborg ska vara en öppen och inkluderande stad
3. I Helsingborg ska det finnas lika möjligheter för alla barn och unga

Omvärld

4. Helsingborg ska ha det bästa klimatet för företagsamma människor
5. Helsingborg ska vara ledande i miljö- och klimatfrågor

Organisation

6. Helsingborgs stad ska vara en attraktiv arbetsgivare
7. Helsingborgs stad ska vara ledande att ta tillvara digitaliseringens möjligheter

Ekonomi

8. Helsingborgs stads ekonomi ska vara god och balanseras med hänsyn till social och miljömässig hållbarhet”

I det politiska programmet för 2015–2018, som ligger till grund för visionen, inleds med att kultur alltid har ett egenvärde och kulturfrågor ska ha en framträdande roll för att möta ”utmaningarna” i Helsingborg och uppnå vision 2035 (Blågröna Helsingborg, 2015:1-9). I programmet lyfts eget skapande och deltagande i kulturlivet och entreprenörskap inom kultur fram.

Kulturförvaltningen betonar att utifrån den politiska målstyrningen är de tre viktigaste punkterna för kultur för åren 2017–2020 (Helsingborg, 2014b:12f.):

- ”Att kultur är angeläget i Helsingborg.”
- ”Att kultur är avgörande för att skapa mänskliga värden i samhällsutvecklingen.”
- ”Att kultur är en bärande del av ett hållbart samhälle.”

”Utmaningarna” som politikerna beskriver är miljömässiga, ekonomiska och sociala utmaningar (Blågröna Helsingborg, 2015:2). Politikerna syftar på sociala och ekonomiska klyftor mellan invånarna där segregationen lyfts fram. Politikerna

ser det som sin uppgift att ”motverka segregationen---och ge människor verktyg så att de kan utveckla omsorg om sig själva och om sin omvärld” (Blågröna Helsingborg, 2015:2). Ett av verktygen som nämns är ett ”rikt kulturliv” (*ibid.*:3). Politikernas synsätt är att kulturens roll är som ett medel för att lösa de sociala ”utmaningarna” (*ibid.*:2), som i uppsatsen definieras som sociala friktioner. En djupare beskrivning och distribution av de sociala friktionerna ges i kapitel 6.2.1.

5.4 Stadsförnyelseprojektet H+

Stadsförnyelseprojektet H+ har sin utgångspunkt i visionen för 2035 (Helsingborg, 2015b). H+ innehåller planer för förändring av de fyra stadsdelarna Oceanhamnen, Universitetsområdet, Husarområdet och Gåsebäck (Helsingborg, 2016b). Stadsdelarna är befintliga söder om de centrala delarna och ska enligt planerna förbindas med rumsliga åtgärder med centrum. Stadens argument är att det kommer göra stadsdelarna ”attraktivare” (*ibid.*), vilket anknyter till Harveys (1989) teori om städers strategier i konkurrensen om invånare och investeringar.

Sedan den fördjupade översiktsplanen för H+ antogs av politikerna i november 2011 sker ett kontinuerligt arbete med planeringen av stadens omvandling, där Gåsebäck ingår (Helsingborg, 2011).

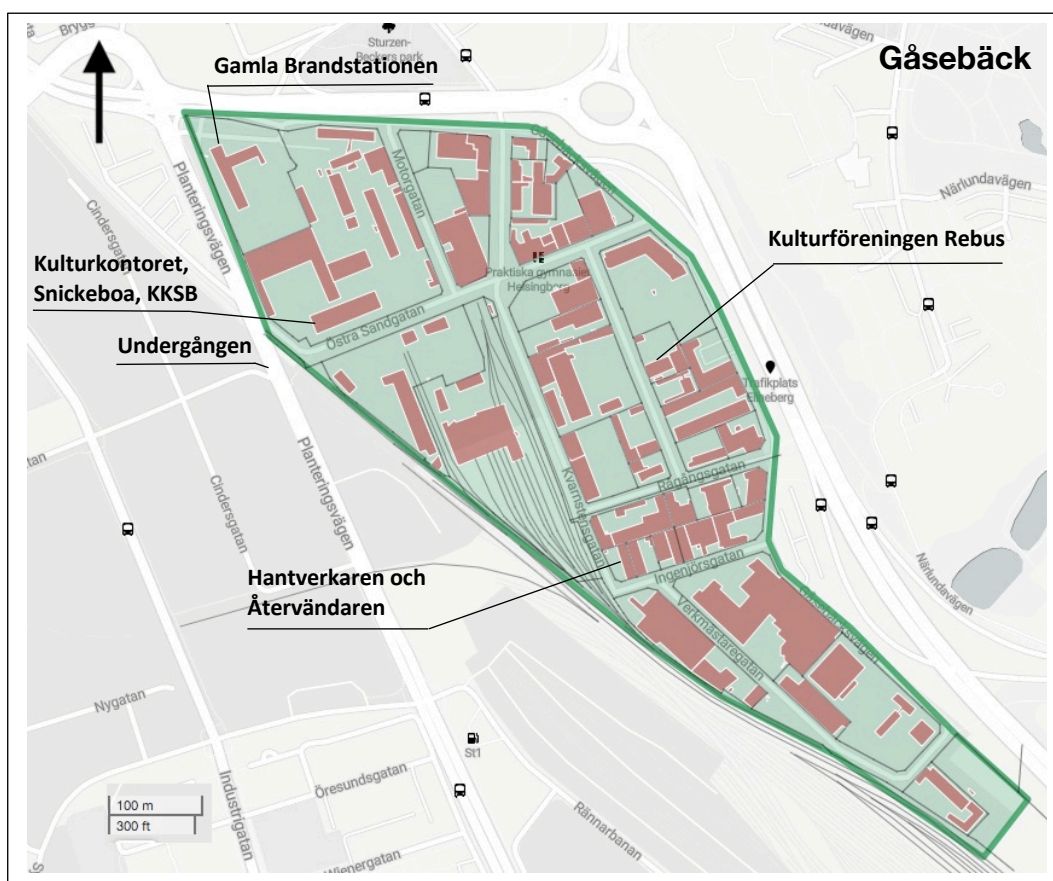
5.5 Gåsebäck en stadsdel i Helsingborg

Stadsdelen Gåsebäck har haft en industriprägel sedan 1860-talet och är fortfarande ett utpräglad industriområde, se karta i Figur 6.1. Under 1980-talet etablerade sig flera industrier och tjänsteföretag i området, vilket är en process som fortsatt sedan dess, men här finns även bostäder och kulturverksamheter (Helsingborg, 2015a:6). Det befintliga kulturlivet består av musiker, studios, kulturföreningar och konstnärer (*ibid.*:22). Stadsbyggnadsförvaltningen ser kulturverksamheterna på Gåsebäck som ett ”kultur-kluster” som tilltalas av de ”rena, råa och öppna lokaler som lämpar sig för foto, film, konst eller musik” (*ibid.*). Meningen som kulturaktörerna på Gåsebäck tillskriver kulturens roll visas i diskursanalysen i nästa kapitel.

6 Politisk diskurs och konsekvenser

Med utgångspunkt i Laclau och Mouffes diskursteori (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:43) vill jag förtydliga att ett stadsförnyelseprojekt som H+ kan inte likställas med stadsomvandling. Stadsomvandling är inget som sker inom i förväg bestämda årtal, som H+ projektet som ska pågå 2012–2035 (Helsingborg, 2011). Stadsomvandling är en ständigt pågående social process där diskurser förändras och ger nya sociala praktikerna som kan upplevas i det absoluta, relativa och relationella rummet. Ur uppsatsens perspektiv är H+ en social konstruktion utformat i planer och dokument av staden, men det är mer än staden och dess artikulation av diskurserna som påverkar hur stadens omvandling sker.

I analysen beskrivs den diskursiva kampen i Gåsebäck och Helsingborgs kontext. Platser med kulturaktiviteter på Gåsebäck användes som exempel för att visa på den diskursiva kampen om kulturens roll i stadsförnyelse. Det finns fler kulturverksamheter inom området, men det är de beskrivna som visade den diskursiva kampen. Diskursernas konsekvenser gav en rumslig förändring som beskrivs kortfattat. Platserna som nämns är utmärkta i kartan över Gåsebäck, Figur 6.1.

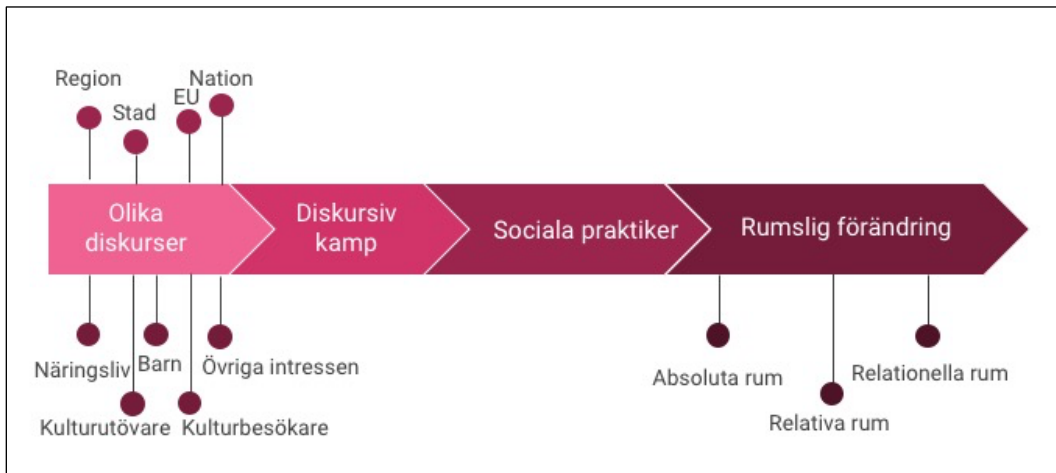

Figur 6.1 Karta över Gåsebäck med beskrivna platser. (Helsingborg, ud-c) Karta skapad av U. Seeberg-Elverfeldt.

6.1 Diskursiv kamp

För att analysera kulturens roll i stadsförnyelse samlades empiri in genom att analysera dokument kvalitativt med innehålls- och diskursanalys, kvantitativa sekundärdata samt utifrån en observation, vilket beskrevs ingående i kapitel 4.

En övergripande modell för hur olika diskurser leder till diskursiv kamp, som ger upphov till sociala praktiker och rumslig förändring visas i Figur 6.2.

Figur 6.2 Övergripande modell för hur olika diskurser ger diskursiv kamp, nya sociala praktiker och rumslig förändring. Bild: U. Seeberg-Elverfeldt.

Det insamlade materialet analyserades för att se vilka olika intressen och hur deras diskurser konstruerats, mellan vilka diskurser kampen stod som gav nya sociala praktiker enligt Laclau och Mouffes diskursteori (Winther Jørgensen & Phillips, 2002). I figuren visas aktörerna i fallstudien vars intressen skapade olika diskurser. De nya sociala praktiker gav konsekvenser som förändrade rummet (Harvey, et al., 2011).

Med utgångspunkt i Winther Jørgensens och Phillips (2002) tolkning av Laclau och Mouffes diskursteori beskrivs inte de politisk styrande, stadsplanerare, näringsliv, barn, kulturutövare, kulturbesökare med flera som att de har makt utan de är intressen som är med och tillskriver mening till diskurser. Det är diskurserna som producerar makten (*ibid.*: 43).

6.1.1 Uttryck och formuleringar

I analysen fokuserades på specifika uttryck i dokumenten och tidningsartiklarna, som tolkades utifrån hur de artikulerade och producerade mening genom att tilldela element olika positioner och skapa en relation till varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:31). Ett antal centrala uttryck fick illustrera hur olika diskurser artikulerade kulturens roll. I kulturprogrammet fanns följande formuleringar (Helsingborg, 2016a:7):

”Kultur har ett starkt egenvärde. Konst och kultur ska finnas i sin egen rätt, där det konstnärliga uttrycket och kulturupplevelser är mål i sig och inte behöver tillföra nytta till andra områden. Men kultur är också ett betydelsefullt verktyg för

demokratin, för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Kultur är viktigt för Helsingborgs identitet och för att göra Helsingborg angeläget, både för de egna invånarna och för omvärlden.”

I det politiska programmet användes kultur tillsammans med sysselsättning och identitet (Blågröna Helsingborg, 2015:2f):

”Helsingborgs stad behöver bli bättre på att öppna vägar för människor in i sysselsättning och deltagande i stadens kultur- och aktivitetsutbuds samt andra samhällsområden. --- Kultur är ett värde i sig, det skapar förståelse för livets villkor och hjälper individen att bli trygg i sin identitet och förmåga att hantera livet.”

En kulturutövers formulering om den fria kulturens roll på Gåsebäck och kulturens egenvärde i en intervju i Helsingborgs Dagblad (Lindqvist, 2016):

”hur värdefullt det är. Framförallt hur viktigt det är att knyta till sig kulturlivet här i stan. Att folk inte bara lämnar efter ett tag, utan att det finns en scen för det---”

En kulturutövers formulering om kultur på Gåsebäck och kulturens egenvärde i en intervju Helsingborgs Dagblad (Lindqvist, 2018a):

”-Jag är ständigt på jakt efter lokala band. Men just nu verkar det lite svårt här i Helsingborg, säger han. ---Visst är det mycket jobb som ligger bakom, men det är bara kul. Förutom att det händer en massa saker på Gåsebäck,...”

I antagandehandlingen för H+-projektet kan läsas om kulturens uppgift att skapa ett socialt kitt och gemenskap (Helsingborg, 2011:104):

”...skolor, torg, bibliotek...och kulturella institutioner är alla viktiga för det sociala kitt som skapar gemenskap.”

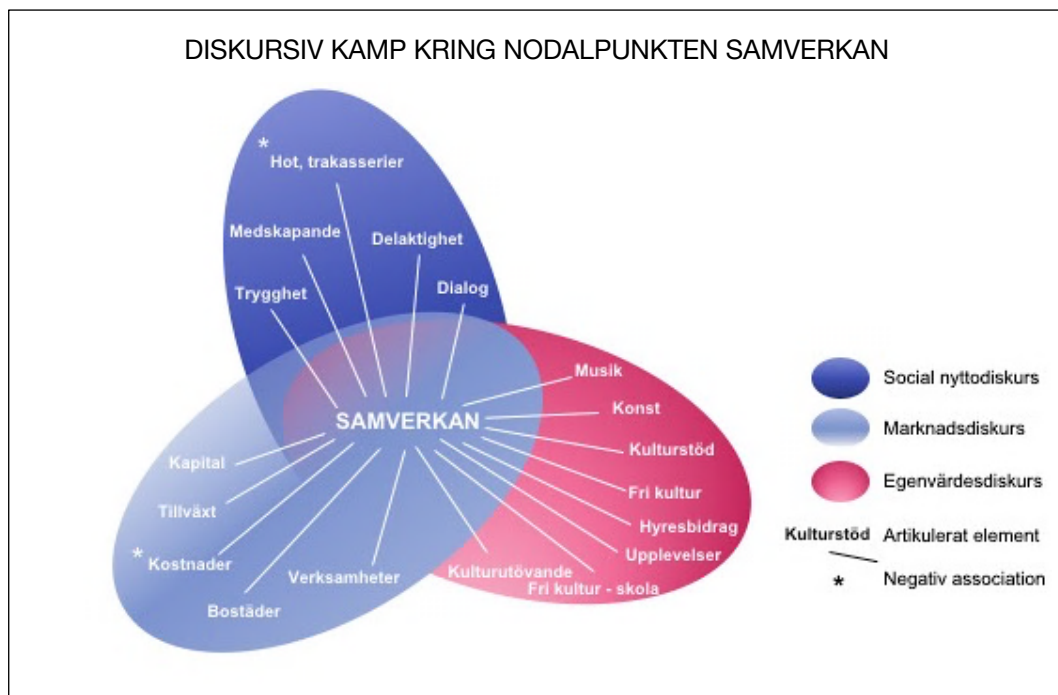
I samma handling beskrivs kulturmiljön vara en pusselbit för att attrahera företagsamma människor och entreprenörer (Helsingborg, 2011:110):

”I konkurrensen om att skapa attraktiva livsmiljöer för att locka innovativa och företagsamma människor, blir kulturmiljön en viktig pusselbit.”

Citaten ovan visade ett flertal formuleringar på hur kulturens roll artikuleras utifrån olika diskurser. Laclau och Mouffes definition av konceptet ”element” blir användbart här för *kulturens roll*. Element är tecken vars mening inte är bestämda eller fixa utan har många möjliga meningar (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:29). De diskurser som kulturens roll, artikuleras utifrån var bland annat egenvärdesdiskurs, social nytto-diskurs, marknadiskurs, miljödiskurs och demokratiskurs. De element som är gemensamma för diskurserna men med olika mening kommer beskrivas under nästa rubrik, nodalpunkter.

6.1.2 Nodalpunkter

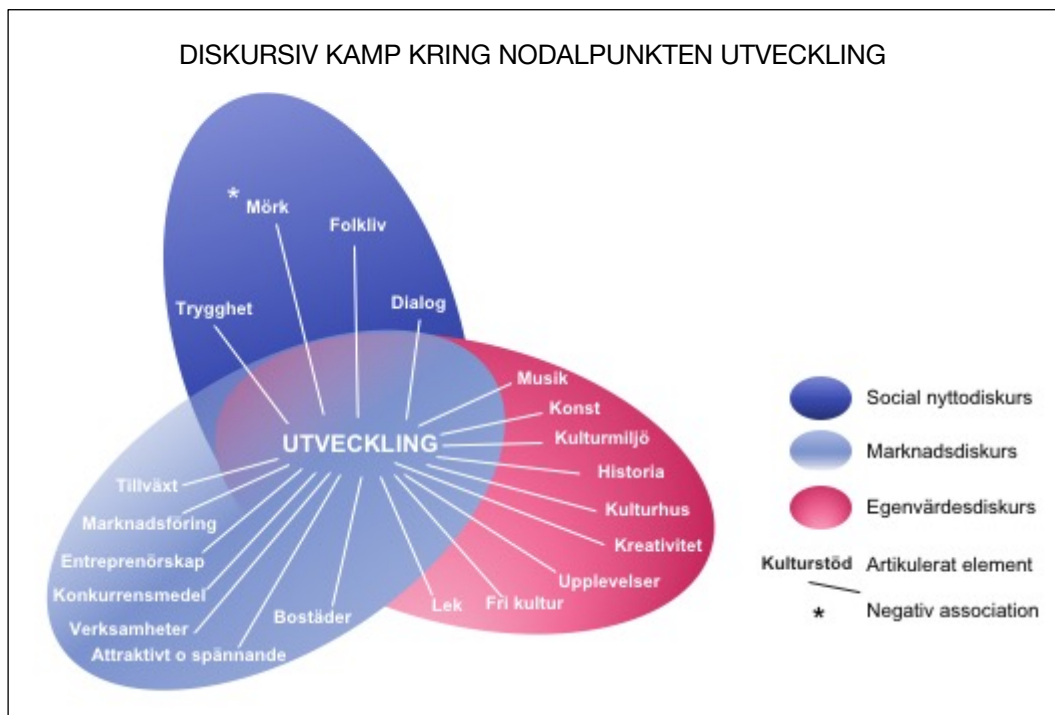
I Laclau och Mouffes diskursteori övergår ett element till att vara ett moment när det får en fix betydelse. Ett centralt moment i en diskurs kallas för nodalpunkt. Analysens nästa steg blev att finna vilka tecken som var privilegierade inom en diskurs och hur de relaterade till andra tecken i diskursen för att kunna bestämma nodalpunkterna (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:31). I Figur 6.3, Figur 6.4 och Figur 6.5 redovisas vilka nodalpunkter kulturens roll hade och hur de artikulerades med tillhörande element i de tre mest förekommande diskurserna i det insamlade materialet. De mest förekommande diskurserna var egenvärdes-, sociala nytto- samt marknadssdiskursen med de gemensamma nodalpunkterna samverkan, utveckling och mötesplats

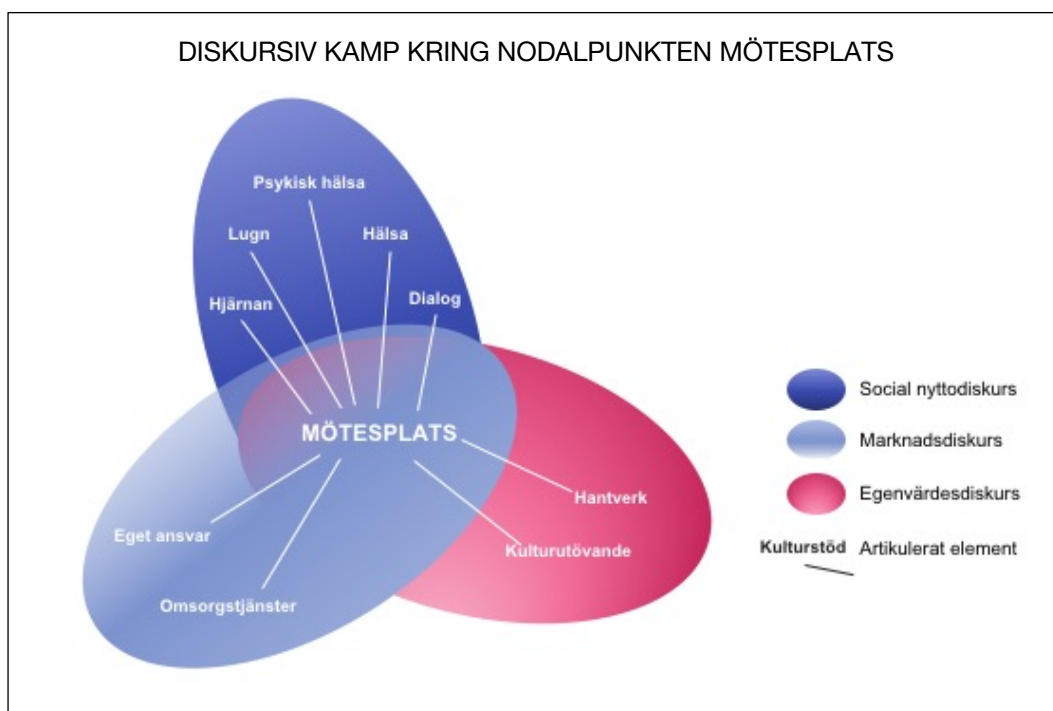
Figur 6.3. Diskursiv kamp kring nodalpunkten "samverkan" för egenvärdes-, sociala nytto-, och marknadssdiskursen. Bild: U. Seeberg-Elverfeldt.

Det är kring de gemensamma nodalpunkterna som den diskursiva kampen om kulturens roll i stadsförnyelse upptäcktes (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:31). Dessa nodalpunkter var också flytande signifikanter eftersom de tillskrevs olika mening och det var om denna meningsskillnad som kampen och antagonismen uppstod (*ibid.*).

Den diskursiva kampen kommer att beskrivas utifrån nodalpunkterna eller de flytande signifikanterna och hur elementen runt dem artikulerades kommer att illustreras med citat och exempel från platser med kulturaktiviteter på Gåsebäck, Figur 6.1. Citaten visar hur diskurserna konstruerades, vilket diskuteras. Kommentarer om de rumsliga konsekvenserna görs där de har relevans.

Figur 6.4. Diskursiv kamp kring nodalpunkten "utveckling" för egenvärdes-, social nytto-, och marknadsdiskursen. Bild: U. Seeberg-Elverfeldt.

Figur 6.5. Diskursiv kamp kring nodalpunkten "mötesplats" för egenvärdes-, social nytto-, och marknadsdiskursen. Bild: U. Seeberg-Elverfeldt.

6.1.3 Gångtunnel och festival på Gåsebäck

Som inledande exempel kommer uttalanden om ett förändringsprojekt av en gångtunnel, se karta Figur 6.1 och festivalarrangemang på Gåsebäck att få illustrera den diskursiva kampen mellan de tre diskurserna.

På H+ hemsida informerades om aktiviteter som staden hade organiserat i samverkan med fria kulturutövare och föreningar på Gåsebäck och formuleringen var (Helsingborg, 2018a):

”Varje år genomförs aktiviteter där staden samarbetar med invånare för att lyfta och utveckla området. Tillsammans skapar vi ett levande, spännande och tryggt Gåsebäck där grönytor, boenden och verksamheter samspekar med varandra och bjuder in till nya upplevelser.”

Alla tre diskurser representerades här under nodalpunkten samverkan genom att Gåsebäck ska ge ”nya upplevelser” (egenvärde) och bli ”tryggt” (socialt) (Helsingborg, 2018a). Samspel med bostäder och verksamheter är marknadsdiskursens artikulering kring nodalpunkten samverkan.

Nodalpunkten utveckling artikuleras både som egenvärde i form av upplevelse, men också marknadsdiskursens utveckling av ett ”spännande” område med nya bostäder och verksamheter (Helsingborg, 2018a).

Aktiviteterna citatet syftade på var festivalen ”Open Air” som anordnades 2017 där gångtunneln som sammanbinder Gåsebäck med Husarområdet målades av en konstnär (Helsingborg, 2018a), Figur 6.6. På stadens hemsida (Helsingborg, 2018a) skrevs:

”---gångtunneln smyckades med härliga färger och organiska former. Gångtunneln kallas i folkmun för Undergången och innan festivalen levde den upp till sitt namn. Det var en mörk och otrygg plats där få ville röra sig. Men nu är det ett konstverk och en lokal stolthet.”

Motsättningarna mellan egenvärdesdiskursen och sociala nyttodiskursen framkommer när identitet genom stolthet över ett konstverk maskeras med symboliken att konst ger trygghet (social nytto-diskurs) i det absoluta och relationella rummet.

I en intervju i Helsingborgs Dagblad med ansvariga tjänstemän från staden och med konstnären som utsmyckade gångtunneln publicerades följande (Lindqvist, 2017) uttalande:

”Dessutom är det viktigt att få igång ett medskapande. Det är inget som kommunen ska topstyra, utan en process som folket här ska vara en del av... viktigt att vi får med så många olika människor som möjligt...”

Här reproducerade tjänstemannen den sociala nyttodiskursen genom nodalpunkten samverkan genom tecken som ”medskapande” och ”folket här ska vara en del av” (Lindqvist, 2017). Det handlar om konstutövande tillsammans, vilket är nodalpunkten samverkans mening i egenvärdesdiskursen, vilket dock inte hade

skett vid tillfället utan kan tolkas som ett sätt att maskera den sociala nyttodiskursen. Staden hade anlitat en konstnär som övertog egenvärdesdiskursen kring subkulturen graffiti. Det var en form av disciplinering av den fria kulturen, som fortsatte i ytterligare ett steg med graffitiväggen, Figur 6.6.

Tjänstemannen poängterade att samverkan inte skulle ske med ”toppstyrning”, men det var motsägelsefullt eftersom det var en anlitad konstnär som stod för medskapandet.

Konstnären uttalade sig i Helsingborgs Dagblad efter några veckors arbete med att måla tunneln (Lindqvist, 2017):

”Bara under den här korta tiden har jag märkt en förändring. Det är fler barn och kvinnor som rör sig här---”

Figur 6.6. Graffitikonst i Undergången och på vägg Foto: U. Seeberg-Elverfeldt.

Konstnären tillskrev mening till den flytande signifikanten utveckling genom att i sitt uttalande syfta på att konstutsmyckningen skapade trygghet, vilket var del av den sociala nytto-diskursen. Stadens beskrivning var att gångtunneln var ”en mörk och otrygg plats” (Helsingborg, 2018a). Under mitt besök vid gångtunneln, en söndag vid lunchtid i december 2018 mötte jag inga människor vid gångtunneln, Figur 6.6, men det går inte att dra några slutsatser utifrån ett enstaka besök, men inte heller utifrån konstnärens uttalande att ”fler barn och kvinnor” (Lindqvist, 2017) passerade. Konstnären reproducerade den sociala nyttodiskursen med sitt uttalande. Reproduktionen sågs i uttrycket att färg och organiska former tog bort mörker och otrygghet och istället skapade trygghet och folkliv i rummet. Diskursen

förändrade gestaltningen av det absoluta rummet, men frågan kvarstod om det relationella rummet förändrades.

I augusti 2018 upprepades festivalarrangemanget inspirerat av Hip Hop-kultur och graffiti och ”Sveriges största graffittivägg” skapades av ett 40-tal inbjudna konstnärer (Helsingborg, 2018a; Sahlén-Andersson, 2017), Figur 6.6. Därefter skrev staden på H+ hemsida att nu påbörjas utvecklingen så att Gåsebäck ska ”bli en trygg miljö för lek och kreativitet” (Helsingborg, 2018a).

Dessa ovan nämnda citat visade bland annat hur egenvärdesdiskursen ställdes mot den sociala nyttodiskursen. Kultur fick inte bara vara ”lek och kreativitet” utan artikulerades samtidigt skapa trygghet. Med uttalande som ”konstverk och lokal stolthet” artikulerades elementet attraktivt i marknadsdiskursen (Helsingborg, 2018a).

6.1.4 Kulturkontoret Snickeboa, KKSB

En av de fria kulturutövarna på Gåsebäck var Kulturkontoret Snickeboa, KKSB som funnits där sedan 2012, Figur 6.1. Verksamheten var medlemsfinansierad och verkade för den fria kulturen med en politisk profil åt vänster och organiserade även politiska aktiviteter (KKSB, 2018). Kulturkontoret Snickeboa hade organiserat konserter, satsningar på punkmusik, föreläsningar och bokklubbar (Dupont, 2018).

Nodalpunkten samverkan artikulerade elementet fri kultur och skola i egenvärdesdiskursen i ett uttalande av en representant från KKSB i Helsingborgs Dagblad (Kangro, 2018):

”Dessutom väntar fler aktiviteter och konserter framöver – bland annat ett samarbete med elever från gymnasieskolan---”

En negativ association (Winther Jørgensen & Phillips, 2002), som framkom kring nodalpunkten samverkan var hot och trakasserier som KKSB:s lokaler och aktiva utsatts för (Kangro, 2018):

”Vi kommer inte att sluta upp med det vi håller på med bara för att någon hotar oss. Vi kör på hela tiden, vi ger oss inte---”

Kulturkontoret Snickeboa flyttade i december 2018 ut ur sina lokaler sedan sex år (KKSB, 2018; Dupont, 2018). De hade tidigare fått stöd av ABF, men skrev på sin Facebook-sida att de kommer att ”förlora” sin lokal (KKSB, 2018). Helsingborgs Dagblad (Dupont, 2018) drog slutsatsen att flytten berodde på den mängd av hot och trakasserier som kulturföreningen och de engagerade tagit emot under de senaste två åren, men också för att lokalen skulle byggas om och kommunens planer på bostäder i området. KKSB hade fått ekonomiskt stöd av ABF, vilket var ett element i egenvärdesdiskursen kring nodalpunkten samverkan. När stödet togs bort blev elementet stöd istället elementet kostnad i marknadsdiskursen. Elementet attraktivt artikulerade nodalpunkten utveckling med kommunens planer på bostäder i området som ställdes mot egenvärdesdiskursens element fri kultur, enligt Helsingborgs Dagblads slutsats (Dupont, 2018). Konsekvensen blev att

kulturutövaren flyttade från Gåsebäck på grund av att marknadsdiskursens vann den diskursiva kampen kring nodalpunkten samverkan och utveckling.

6.1.5 Kulturföreningen Rebus

En annan fri kulturutövare på Gåsebäck hade varit den ideella kulturföreningen Rebus som flyttade in i gamla fabriks- och kontorslokaler på Gåsebäck under sommaren 2015, se karta Figur 6.1. Enligt Kulturhuset Rebus (2015) var deras främsta uppgift att erbjuda konstnärer och musiker lokaler till en rimlig kostnad.

Som i exemplet för Kulturkontoret Snickeboa var det meningen kring nodalpunkten samverkan som fick olika betydelser och förändrades över tid. Rebus hade fått ekonomiskt stöd från ABF och hyresbidrag från Helsingborgs stad. Staden uttryckte att deras intention med hyresbidraget var att verka för den fria kulturen i Helsingborg (Kulturhuset Rebus, 2015; Lindqvist, 2016). Ett uttalande i Helsingborgs Dagblad av politiker i Kulturnämnden illustrerade också nodalpunkten samverkans förändrade mening. En kulturnämndspolitiker uttalade att han var ”försiktigt positiv” till tjänstemännens förslag om framtidens kulturstöd, så att de fria kulturföreningarna som Rebus skulle få långsiktighet i sina verksamheter (Svensson, 2015). En annan politiker svarade på journalistens fråga om kommunen kunde köpa någon lokal: ”Hjärtat säger ett klart ja, men allt handlar om pengar,…” (*ibid.*).

Kulturföreningen artikulerade mening från egenvärdesdiskursen, och staden detsamma, men när samverkan inom kulturen handlade om ekonomiskt stöd eller kapital som krävdes för att köpa en lokal uppstod en kamp mellan kulturens roll i egenvärdesdiskursen och marknadsdiskursen.

Konsekvensen i rummet blev att Kulturföreningen Rebus flyttade från sina lokaler i oktober 2018. De meddelade att de sökte nya lokaler på Gåsebäck, eftersom kostnaderna att ställa i ordning ”scen, klubb och utställningar” hade blivit för höga (Helsingborgs Kulturförening, 2018).

6.1.6 ”Gamla brandstationen”

I nordvästra delen av Gåsebäck ligger den ”Gamla brandstationen”, en byggnad från 1940 ritad i funkisstil (Helsingborg, 2012), se karta Figur 6.1. Byggnaden hade stått tom sedan 2015, då ett HVB-hem för ensamkommande ungdomar avvecklades (Lindqvist, 2018b). Fram till hösten 2018 hotades byggnaden av rivning och ett beviljat rivningslov fanns, men enligt kommunala tjänstemän var planerna ändrade och byggnaden skulle omvandlas och användas som kulturhus (*ibid.*).

Ansvarig planarkitekt för H+ på Gåsebäck och ytterligare en tjänsteman försökte att övertala politiker och övriga tjänstemän om ett nytt kulturhus (Lindqvist, 2018b). I en intervju i tidningen uttalade de i augusti 2018 att de ville undvika att Helsingborgs ”kreativa krafter” flyttade till storstäder som ”Malmö, Köpenhamn och Berlin” (*ibid.*). Tanken var att huset skulle fungera som en

”kulturell inkubator” och omvandlingen skulle ske genom en ”demokratisk process” som skulle ske ”underifrån”, sade de (Lindqvist, 2018b).

Återigen artikulerades mening kring element runt nodalpunkten utveckling. Elementet var ett hus som representerade kulturmiljön, Figur 6.7, som hade fyllt en samhällsfunktion som brandstation och skulle bli ett hus för kulturutövande, vilket tillhör egenvärdesdiskursen, Figur 6.4. Det fanns också exempel på hur sociala nyttodiskursen ställdes mot marknadsdiskursen kring nodalpunkten samverkan. Kultur skulle skapas genom dialog. Kommunen och medborgarna skulle skapa kultur tillsammans. Tjänstemännens argument för samverkan och utveckling visade på marknadsdiskursens tecken som konkurrensmedel och attraktion var huvudsyftet.

Figur 6.7. "Gamla Brandstationen" från 1940-talet som idag står tom. Foto: U. Seeberg-Elverfeldt.

De ville också bevara byggnaden som har historisk betydelse men även bygga på kulturen som marknadsföring för att behålla de kreativa krafterna i staden. De ville bygga på det som Harvey (1989:14) kallar för ”the triumph of image over substance”. Identiteten hos invånarna skulle stärkas till den historiska platsen som brandstationen representerade, där huvudsyftet var en omvandling av området till en stadsdel utifrån kommunens planer. Det innebar att platsens betydelse skulle bli ett konkurrensmedel mot andra städer, och världen utanför, vilket överensstämde med Harveys (1989) förklaringsmodeller.

Tre dagar efter tjänstemännens besked till invånarna om ett planerat kulturhus, publicerades en tidningsartikel med rubriken: ”Förvirring i kommunen om kulturhus i Gåsebäck” (Lindqvist, et al., 2018). Flera politiker hade vänt sig till tidningen och berättat att inget beslut var fattat. Högre tjänstemän meddelade att beslutet inte var förankrat, även om det publicerats sedan tidigare på Helsingborg stads hemsida (*ibid.*). Kommunstyrelsens ordförande betonade att all verksamhet skulle klara sig på marknadens villkor, oavsett vilken verksamhet som skulle bedrivas (*ibid.*). På kommunens hemsida ändrades namnet på den gamla

brandstationen från kulturhus till ”inkubator för entreprenörskap” (Lindqvist, et al., 2018) Det var en tydlig förklaring från staden att det var marknadsdiskursen som skulle råda när brandstationen skulle omvandlas. Uttalandet visade att diskursen som stadens folkvalda styrdes efter är den som Harvey kallar för entreprenörmodellen (Harvey, 1989; 2007) och den som vann den diskursiva kampen kring brandstationen.

6.1.7 Hantverkshuset och Återvändaren

Söderut i området ligger det som kallas för Hantverkshuset och Återvändaren där det bedrivs dagverksamhet i gamla industri-, personal-, kontors- och lagerbyggnader från 1960-talet, se karta Figur 6.1 (Helsingborg, 2012). Helsingborgs stad har använt en del av byggnaderna sedan 1999 och ger ett 50-tal invånare med psykiska funktionsnedsättningar möjlighet till arbetsverksamhet inriktad mot hantverk som textil, måleri, keramik, film och liknande (Helsingborg, 2012; 2014a). I en intervju beskrev en av deltagarna sin upplevelse av att vistas på Hantverkshuset (Johansson, 2016):

”Att få jobba med båda händerna påverkar något i hjärnan. Jag får ett flow och ett lugn, säger den nu fyrtiotreåriga kvinnan.”

Här artikulerades betydelsen att få utöva kultur kring nodalpunkten mötesplats och kultur beskrevs utifrån att det påverkade något i hjärnan och gav lugn. Här stod kampen mellan kulturutövande för kulturens egenvärde mot meningen att det främjade hälsa i den sociala nyttodiskursen. Hälso- och livsstilsdiskursen som ger social nytta är aktuell idag och den kan maskeras till marknadsdiskursens ” eget ansvar” som återfinns i det politiska programmet (Blågröna Helsingborg, 2015:2) i formuleringen:

”En av politikens främsta uppgifter är...att stimulera människor till att utveckla omsorg om sig själva och sin omvärld.”

I byggnaden intill ligger Återvändaren som också är en daglig verksamhet för personer som har rätt till stöd under LSS. På Återvändaren bedrivs hantverk och begagnade saker tas om hand och lagas för att sedan säljas vidare i second hand-butiken som verksamheten bedriver (Attendo, u.d). Här fick kulturen rollen att göra social nytta genom att vara en mötesplats för besökarna, men samtidigt pågick en annan diskursiv kamp mellan social nytta och marknadsdiskursen, jämfört med verksamheten på Hantverkshuset. På Återvändaren är det Attendo som driver verksamheten på uppdrag av Helsingborgs stad (Helsingborg, 2017a; Attendo, u.d). Attendo är en koncern med 48 olika bolag som driver omsorgstjänster för kommuner i Norden (Attendo, 2015). Företaget bildades 1985 inom det helstatliga bolaget Procordia som under 1990-talet privatiserade vissa delar som köptes av privata ägare (*ibid.*). Under 2015 bör noterades företaget på Stockholmsbörsen (Attendo, 2015; Nasdaq Nordic, 2018), vilket betyder att företagets mål är att skapa vinst och tillväxt åt aktieägarna, enligt marknadsdiskursen.

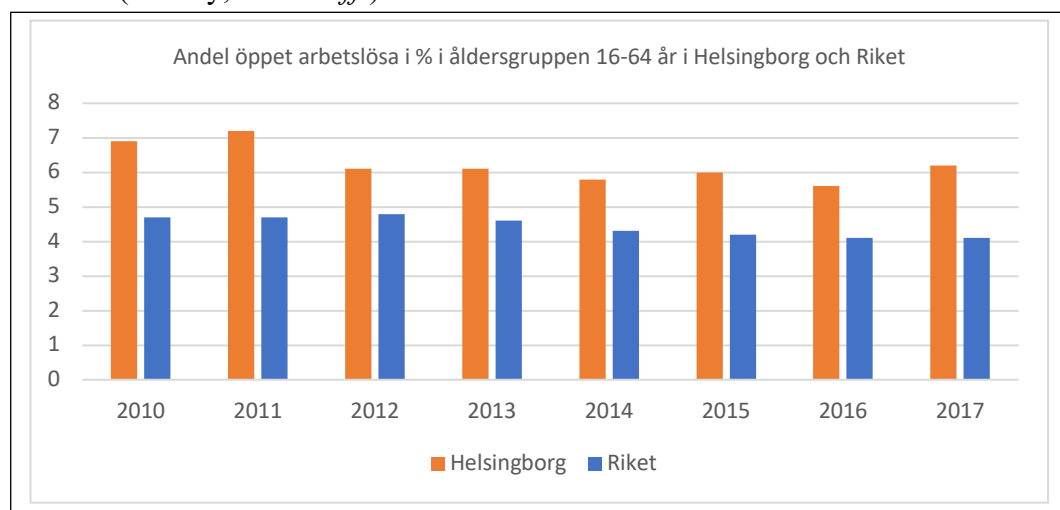
6.2 Rumsliga jämförelser

De olika diskurserna distribuerade fördelar och bördor olika i rummet. Uppsatsens frågeställning ville visa hur kulturens roll artikuleras som ett medel för att lösa sociala friktioner, vilket är beskrivningen av den sociala nyttodiskursen, men även vilka konsekvenser som den rådande diskursen gav. Konsekvenser som uppstått på platser med kulturaktiviteter har hittills beskrivits med exempel på vilken diskurs som vunnit kampen, vilket i flera fall varit marknadsdiskursen. Nedan redovisas en jämförelse med statistikområde Söder där Gåsebäck ingår som jämfördes med Helsingborg i stort och även jämförelser mellan Helsingborg, Malmö, Landskrona och Sverige.

6.2.1 Sociala friktioners distribution i rummet

Det politikerna beskrev som sociala utmaningar (Blågröna Helsingborg, 2015) betecknas i den här uppsatsen som sociala friktioner. Den kvantitativa empirin av de socioekonomiska förhållanden (SCB, 2018b; Brå, 2017) i statistikområde Söder jämfördes med Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt och även Helsingborg i jämförelse med riket totalt. Mariastaden valdes för att det är området med högst sysselsättningsgrad och Centrum valdes för det är där de kulturella institutionerna som symfoniorkestern, Dunkers Kulturhus och Stadsteatern är placerade samt att stadsförnyelseprojektet vill sammanbinda Centrum med Söder. Statistiken som redovisas är för parametrarna arbetsmarknad, utbildningsnivå, segregation, försörjningsstöd, ohälsa och anmälda våldsbrott.

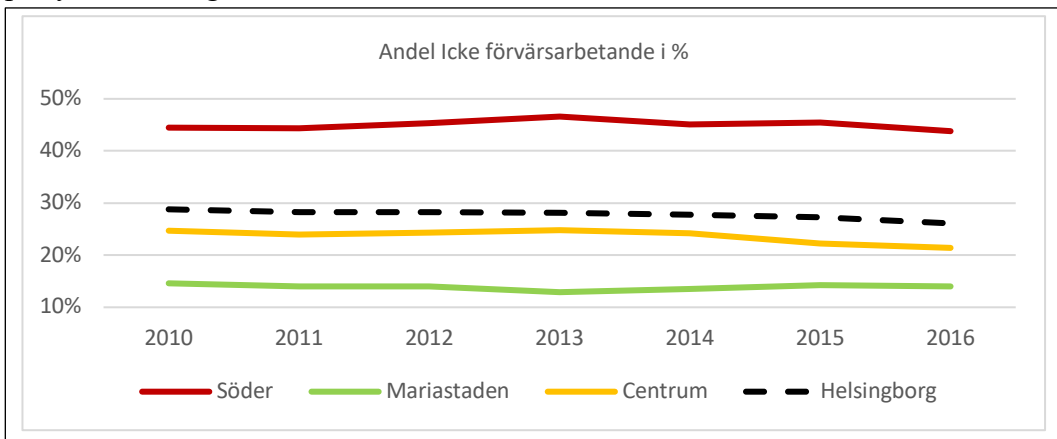
Eftersom inga statistiska beräkningar genomförts, analyserades eller bestämdes inga orsakssamband för vad som ger denna distribution eller vilken diskurs som skapade fördelningen, men enligt Laclau och Mouffe ingår alla sociala praktiker och fenomen i diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:32-62). Harvey beskriver också i sitt ramverk hur den politiska diskursen påverkar fördelningen i rummet (Harvey, 2009:96ff.).

Figur 6.8 Andel öppet arbetslösa 16–64 år mellan 2010–2017 i Helsingborg och Riket. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

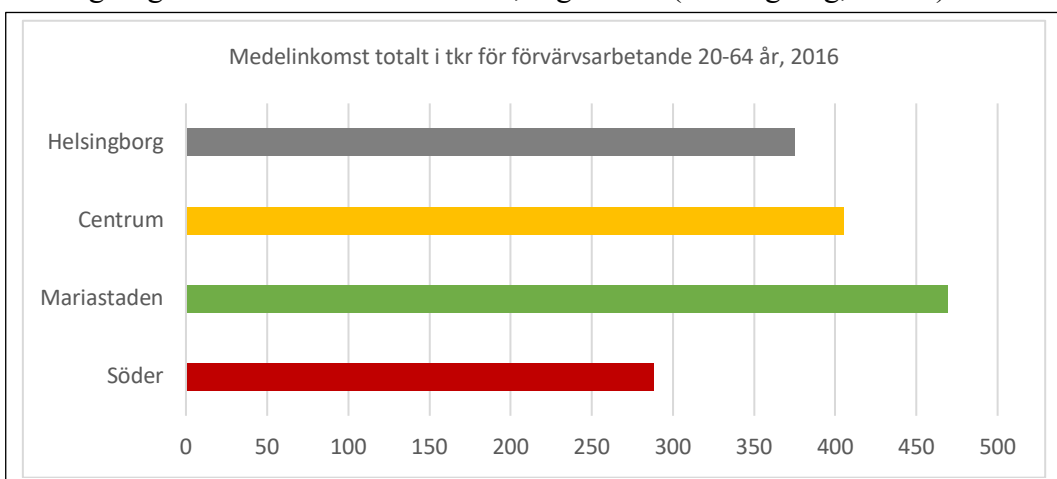
Statistiken visade hur olika fenomen som arbetslöshet fördelades på Söder jämfört med Helsingborg totalt och mellan Helsingborg och Sverige. Helsingborg skilde sig från övriga Sverige i andel öppet arbetslösa invånare. Helsingborg hade en stor andel med 6,2% (2017) öppet arbetslösa i åldersgruppen 16–64 år i jämförelse med Sverige med 4,1% (2017) och skillnaden hade haft ungefär samma förhållande sedan 2010, Figur 6.8 (Helsingborg, 2018b).

Söder skilde sig jämfört med Helsingborg totalt med avseende på hur stor andel som var icke förvärvsarbetande med siffror kring 44–47% under åren 2010–2016 jämfört med 26–29% för Helsingborg totalt, Figur 6.9 (Helsingborg, 2018b). Mariastaden hade siffror runt 13–15% och Centrum runt 21–25% för samma tidsintervall. Det visade att inget hade förändrats mellan 2010–2016 med avseende på sysselsättning och arbete.

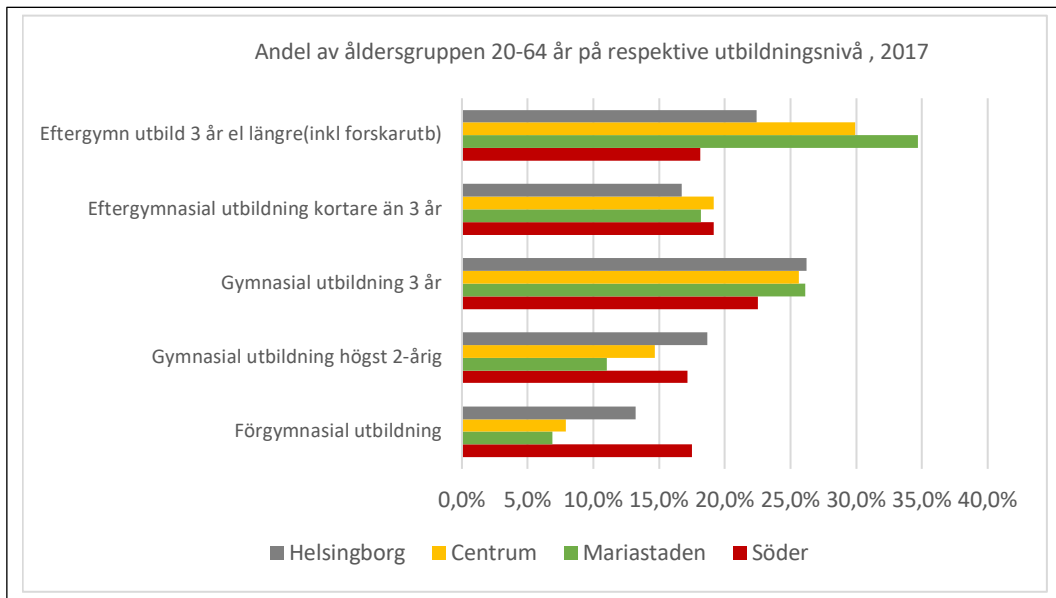
Figur 6.9 Andel icke förvärvsarbetande i % av summan av förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande mellan 2010–2016, uppdelat på Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Medelinkomsten uppvisade samma trend för Söder i jämförelsen, där förvärvsarbetande i åldern 20–64 år hade en medelinkomst på 288 000 kronor (2016) jämfört med Mariastadens 469 100 kronor, Centrums 404 800 kronor och Helsingborg totalt som hade 375 000 kr, Figur 6.10 (Helsingborg, 2018b).

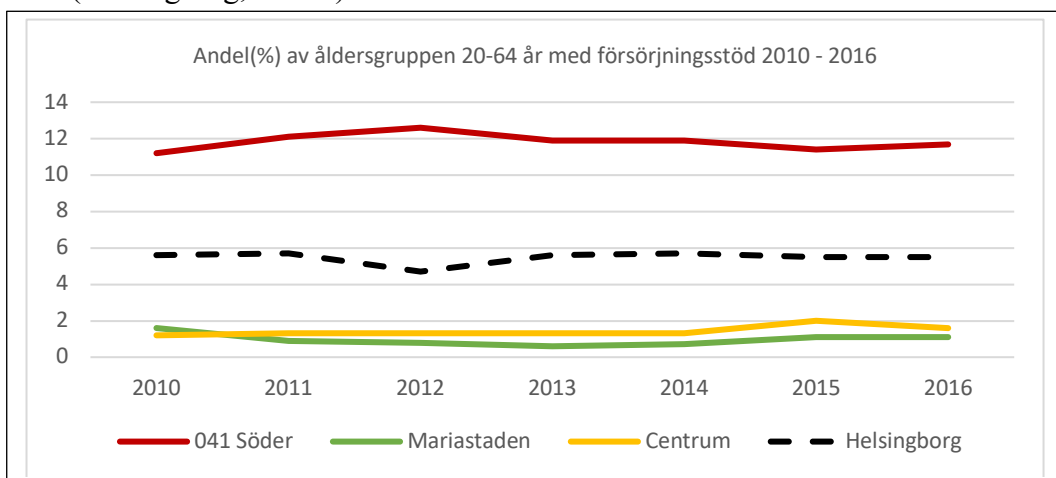
Figur 6.10 Medelinkomst totalt i tkr. för förvärvsarbetande 20–64 år, 2016, för område Söder, Centrum, Mariastaden och Helsingborg totalt. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Parametern utbildningsnivå som ingår i SCB:s klassificering för socioekonomi visade att Söder hade en högre andel invånare med lägre utbildningsnivå av förgymnasial utbildning, 17,5% (2017) jämfört med Mariastaden (6,9%), Centrum (7,9%) och Helsingborg totalt (13,2%), Figur 6.11 (Helsingborg, 2018b). Det omvända förhållandet gällde för eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (inklusive forskarutbildning) där Söder hade 18,1%, Centrum hade 29,9%, Mariastaden 34,7% och Helsingborg totalt hade 22,4%, (Helsingborg, 2018b).

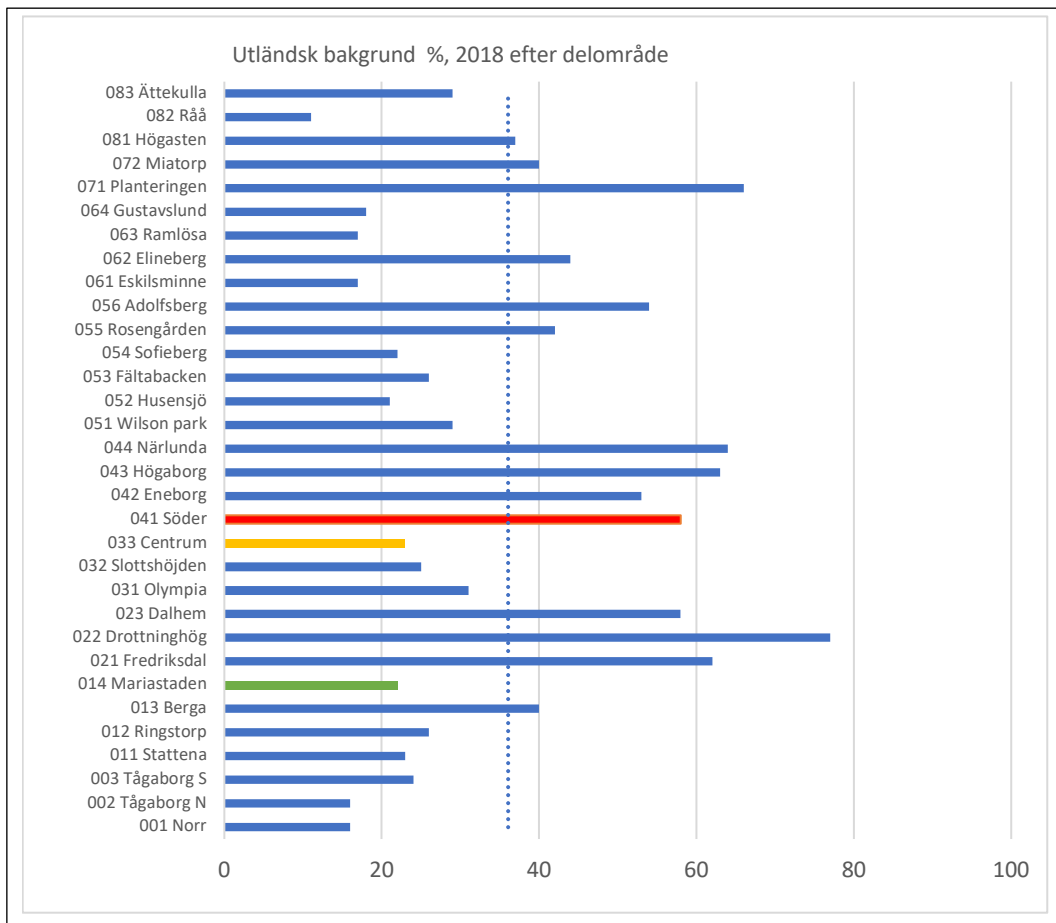
Figur 6.11 Andel av åldersgruppen 20–64 år uppdelat på respektive utbildningsnivå i område Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt under 2017. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Statistik från SCB (Helsingborg, 2018b) visade andel av invånarna i åldersgruppen 20–64 år som uppbar försörjningsstöd 2010–2016 på Söder jämfört med Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt. På Söder låg andelen runt 11–12% och hade gjort sedan 2010, Centrum och Mariastaden runt 1–2% och i Helsingborg totalt var andelen runt 6 %, men hade en nedgång under 2012 till under 5%, Figur 6.12 (Helsingborg, 2018b).

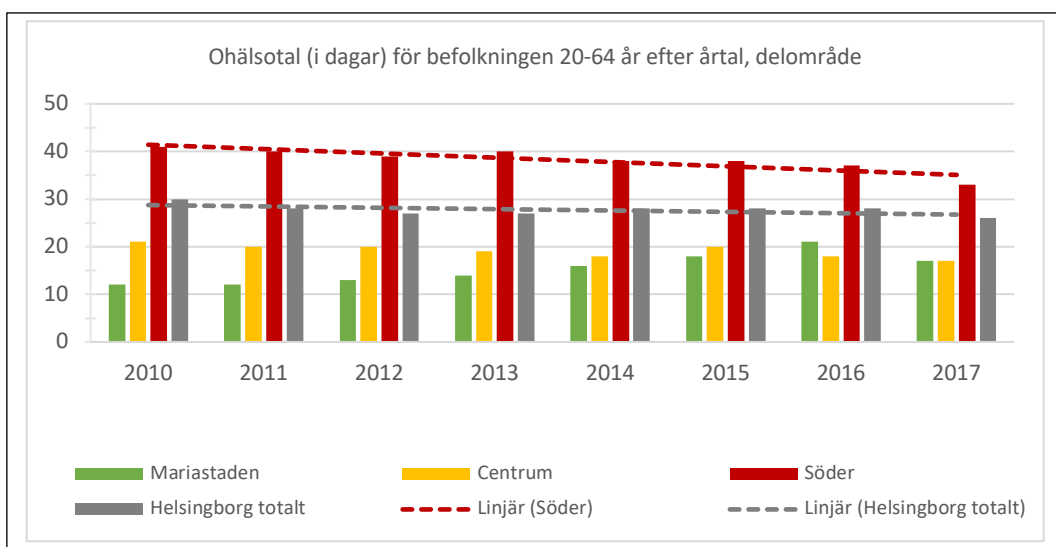

Figur 6.12 Andel (%) av åldersgruppen 20–64 år med försörjningsstöd 2010 - 2016 för Söder, Mariastaden, Centrum och Helsingborg totalt. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Bostadssegregationen med avseende på utländsk bakgrund för statistikområdena i Helsingborg redovisas i Figur 6.13. I område Söder hade 58 % (2018) av invånarna utländsk bakgrund. I område Centrum var siffran 23% och i Mariastaden 22%. Söder var bland de sex områden med högst segregation (Helsingborg, 2018b).

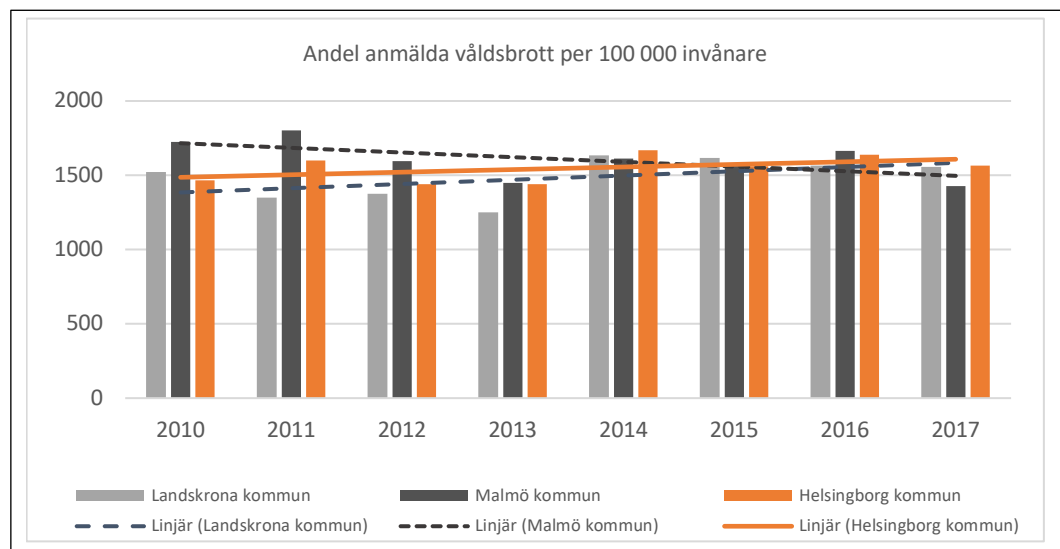
Figur 6.13 Andel med utländsk bakgrund för respektive delområde, 2018 Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Figur 6.14. Ohälsotal för befolkningen 20-64 år efter årtal och delområde Mariastaden, Centrum, Söder och Helsingborg totalt. Statistik från SCB, genom Helsingborgs stads statistikdatabas (Helsingborg, 2018b). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Trenden för ohälsotalen för Söder sjunker sedan 2010 från 41 dagar till 33, Figur 6.14, men ligger trots en nedgång över Mariastaden och Centrum (17 dagar) och Helsingborg totalt (26 dagar) under 2017 (Helsingborg, 2018b). Någon förklaring till nedgången hittades inte i det insamlade materialet.

Helsingborgs stad hade en hög andel anmälda våldsbrott i förhållande till antal invånare och med en stigande trend under åren 2010–2017, Figur 6.15 (Brå, 2017). I jämförelse med Landskrona och Malmö hade Helsingborg under 2017 större andel anmälda våldsbrott (*ibid.*).

Figur 6.15. Andel anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i Landskrona kommun, Helsingborgs kommun och Malmö kommun mellan 2010-2017. (Brå, 2017). Bearbetad av U. Seeberg-Elverfeldt.

Nationella operativa avdelningen hos Polisen (2017:11) kategoriserade två av stadens område som ”riskområde” med ett ”alarmerande” läge att bli ett ”särskilt utsatt område”. Definitionen för ett ”särskilt utsatt område” definierades av Polisen (2017:10) som ett område med:

”en social problematik och kriminell närvaro som lett till en utbredd obenägenhet att delta i rättsprocessen och svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag.”

Område Söder där Gåsebäck ingår var ett av dessa särskilt utsatta områden, som Polisen (2017) pekade ut.

De sociala friktioner som redovisats visade tydligt att Söder med Gåsebäck är ett utsatt område med avseende på alla parametrarna jämfört med områden med hög sysselsättning och utbildningsnivå. Samtidigt visade inte heller statistiken någon tendens att det pågående projektet H+ eller den rådande politiska diskursen hade förändrat denna distribution, inte heller sett i perspektiv av staden totalt jämfört med andra städer eller Riket i stort.

7 Slutsatser

Helsingborgs stad hade sedan 2012 arbetat med planeringen och genomförandet av de beslut som ”Antagandehandlingen för fördjupning av översiktsplanering för H+” hade kommit fram till skulle innebära stadsförnyelse (Helsingborg, 2011). I flertalet officiella dokument som det politiska programmet (Blågröna Helsingborg, 2015) och ”Förstudie Gåsebäck” (Helsingborg, 2015a) beskrevs kultur som ett egenvärde, men också som ett medel för att lösa sociala friktioner som finns i Helsingborg. Fallstudien av Gåsebäck exemplifierar hur olika intressen artikulera element om kulturens roll, vilket representerade olika diskurser. En diskursanalys utifrån Laclau och Mouffes diskursteorier gjordes (Winther Jørgensen & Phillips, 2002) för att förklara den diskursiva kampen som hade uppstått om kulturens roll. Diskursanalysen visade att för kulturens roll stod egenvärdes-diskursen mot nyttodiskursen. Nyttodiskursen delades upp i den sociala nytto-diskursen och marknadsdiskursen. Dessa tre diskurser var de intressen som representerades i den diskursiva kampen. Ur det insamlade materialet framkom att det fanns tre centrala moment eller nodpunkter som diskurserna delade, men som tillskrevs olika mening och därför kallas för flytande signifikanter. Dessa var samverkan, utveckling och mötesplats. Runt dessa nodpunkter uppstod den diskursiva kampen. De sociala praktiker som blev resultatet efter kampen, visade vilken diskurs som hade fått hegemoni och vilka intressen som fick inflytande. Intressena representerades och reproducerades och det gick inte utifrån exempelvis kvantitativa data, socioekonomisk tillhörighet, säga vilka intressen en grupp representerade. Tolkningen var att egenvärdesdiskursen representerade kultur och kulturmiljö för sin egen skull, den sociala nyttodiskursen representerade en lösning på sociala friktioner och marknadsdiskursen representerade ekonomisk tillväxt och utveckling. Analysen visade att stadens representanter som politiker och tjänstemän artikulera alla tre diskurser för kulturens roll på Gåsebäck, men de maskerade ibland den diskurs som de sociala praktikerna visade, genom att använda sig av en annan. De fria kulturföreningarna representerade framförallt egenvärdesdiskursen, men också den sociala nyttodiskursen.

För kulturverksamheter och aktiviteter på Gåsebäck visade gångtunneln, festivalen, kulturkontoret Snickeboa, kulturföreningen Rebus samt dagverksamheten på Hantverkshuset och Återvändaren alla på kampen mellan diskurserna. Kring nodpunkten samverkan artikulera kultur som färgglad graffiti (konst) som gav sociala nytta genom dialog, delaktighet, medskapande och trygghet, som ett allmänt vedertaget kausalt samband. Dessa relationella konsekvenser som diskursen sade ha skapat, reproducerades när konstnären och stadens tjänstemän uttalade att det skapat liv och rörelse. Diskussionerna kring ”Gamla Brandstationen” visade en liknande form av diskursiv kamp. Här tolkades tjänstemännens argumentation som ett sätt att dölja marknadsdiskursen med egenvärdes och sociala nytto-diskursen, när de i ett uttalande sade att nu börjar utvecklingen av Gåsebäck som skulle ”bli en trygg miljö för lek och kreativitet” (Helsingborg, 2018a).

Staden beskrev i Kulturprogrammet och i förstudie Gåsebäck att fri kultur är viktigt för Gåsebäcks utveckling. Invånare engagerade i fri kultur på Gåsebäck beskrev fri kultur framförallt som egenvärde i form av upplevelse, möjlighet att utöva kultur, men också som social nytta genom att känna delaktighet med andra kulturutövare och deltagare. Staden artikulerade tecken både för egenvärde, social nytta och marknadsnytta. För både kulturkontoret Snickeboa och kulturföreningen Rebus blev konsekvensen att artikulation av tecken som kulturstöd, hyresbidrag, medskapande kring samverkan i egenvärdes- och social nyttodiskursen, slutade med att marknadsdiskursen vann. Det skedde när samverkan artikulerades av staden och andra finansiärer med ny mening, som kostnader och kapital, vilket innebar att den fria kulturen fick stå tillbaka för planerade bostäder och andra verksamheter.

Tjänstemännen artikulerade tecken som kulturhus, kulturmiljö som egenvärde men som ett sätt att dölja huvudsyftet att utvecklingen av ett kulturhus var för att verka som ett konkurrensmedel gentemot andra städer. Konkurrensmedel och marknadsföring av staden maskerades av kulturens roll genom ett kulturhus, vilket innebar att den sociala praktiken grundade sig på marknadsdiskursen. Politikerna var tydligare här och uttryckte att marknadsdiskursen hade högre ordning än egenvärdet. Kultur som konkurrensmedel överensstämde med Harveys (1989) beskrivning av det förändrade sättet att styra med en entreprenörsmodell.

Nodalpunkten mötesplats skilde sig till viss del åt från övriga exempel på Gåsebäck. Den kommunalt drivna dagverksamheten Hantverkshuset användes som exempel för att visa hur den sociala diskursen stod mot egenvärdesdiskursen och det gick inte att upptäcka om det ställdes mot marknadsdiskursen. I Hantverkshuset användes kultur som hantverk, men den sociala nytto-diskursen vann kampen för att vara en mötesplats som ska verka för psykisk hälsa. Den sociala nyttodiskursen reproducerades av en besökare som uttryckte att det ger ”lugn” och ”påverkar något i hjärnan” (Johansson, 2016).

En annan dagverksamhet visade på kampen mellan den sociala nytto- och marknadsdiskursen. Där bedrevs också kultur som social nytta, men av ett börsnoterat aktiebolag. Ingen jämförelse av de båda dagverksamheterna hittades, men här var marknadsdiskursen inte maskerad, eftersom företaget är börsnoterat och deras mål är att skapa tillväxt som genererar vinst åt ägarna.

Efter en genomgång av de kulturaktiviteter som fanns och arrangerats på Gåsebäck visade det sig att marknadsdiskursen fick hegemoni och genom att använda artikuleringarna kring samverkan, utveckling och mötesplats för egenvärdes- och sociala nytto-diskursen kunde marknadsdiskursen samtidigt döljas. Det här gav konsekvenser för rummet. Fallstudien visade att den fria kulturen på Gåsebäck framhölls i officiella dokument som det politiska programmet och kulturprogrammet, men på bara några år hade de sociala praktikerna förändrats för dessa verksamheter och de hade tvingats flytta från Gåsebäck.

Gåsebäck är sist i tidplanen för H+ projektets områden, men det visade att fri kultur användes i argumentation för stadens projekt och förvandling av ett industriområde med en variation av verksamheter till ett ”attraktivt” och ”spännande” bostadsområden med kreativa verksamheter, såsom Harvey (1989) också beskriver i sin teori om stadens styrning efter entreprenörsmodellen. Argumentation att kultur och däribland fri kultur är ett medel för att hantera sociala

utmaningar hade varit ett sätt att gömma den diskursiva kampens vinnare – marknadskursen.

Redovisningen av kvantitativa sekundärdata för olika parametrar för sociala friktioner visade ingen tendens till att marknadskursen maskerades. Statistiken för sociala friktioner visade inget som tyder på att satsningar på kultur påverkade distributionen av fördelar och bördor, vilket överensstämde med vad Harvey (1989) skriver. Resultatet stämde även överens med tidigare forskning från England, Frankrike, Kanada och Italien (Ferilli, et al., 2017; Bailey, et al., 2004; Colomb, 2011). I Gåsebäck fanns inget i de sociala praktikerna som visade att förvandlingen skedde underifrån och var kultur-ledd. Även om tjänstemän kommunicerade det som ett önskemål, så innebär det inte att det inträffar. Kulturledd förändring sker från ett engagemang som finns hos invånare och samtidigt stöds av stadens styrande och tjänstemän (*ibid.*). I Gåsebäck hade det omvända skett. Befintligt ekonomiskt stöd från finansiärer och staden hade dragits in till den fria kulturen på Gåsebäck.

I jämförelsen av socioekonomiska faktorer eller sociala friktioner visades att det handlar om hur inkomst tilldelas, Figur 6.10, såsom Harvey (2009) skriver. Område Söder fick mindre inkomst distribuerad jämfört med staden totalt och andra områden som Mariastaden och Centrum. Samma samband sågs för utbildningsnivå, sysselsättning och bostadssegregation, när områdena jämfördes.

Resultatet för Gåsebäck är inte unikt eftersom Harvey (1989) i sitt konceptuella ramverk om städers styrning visar att sedan 1980-talet har det alltmer gått från en detaljstyrning till en styrning som utgår från en entreprenörmodell och där kultur används som ett medel för marknadskursen.

Den fria kulturens tillbakagång på Gåsebäck som hade skett, behöver inte bestå. Enligt diskursteorin pågår ständigt en diskursiv kamp mellan olika intressen som kan få andra utgångar (Winther Jørgensen & Phillips, 2002). Diskursen som får hegemoni bestämmer vilka sociala praktiker som ska gälla och ger den rumsliga förändringen, Figur 6.2. Det innebär samtidigt att stadsförnyelse inte är låst till något måldatum som 2035 för en vision eller ett stadsbyggnadsprojekt som H+ utan stadsomvandling sker oavsett i den ständigt pågående diskursiva kampen enligt Laclau och Mouffes diskursteori (*ibid.*).

7.1 Avslutande kommentarer och reflektioner

Det som döljs och maskeras är det som är svårast att dra slutsatser om. Det blev tydligt att det var utifrån citat som jag hittade och valde som också slutsatserna drogs. Det lär finnas fler variationer, diskurser och artikulationer än som nämndes i uppsatsen. Svårigheten med fallstudien blir uppenbar – när var den mättad? Ju mer information som kom fram desto fler dörrar upptäcktes, som jag ville glänta på och undersöka, men uppsatsens tidsram och omfång satte begränsningarna.

Det hade varit intressant att få fram åsikter från semistrukturerade intervjuer med de före detta kulturarrangörerna om deras synsätt på kulturens roll i stadsförnyelse och detaljrika förklaringar till varför de hade lämnat Gåsebäck. Nu blev åsikter och argument filtrerade genom journalister på Helsingborgs Dagblad och korta uttalanden som gjordes på kulturföreningen och kulturkontorets hemsidor

och Facebook-sidor. Dessutom saknas argumenten från finansiärerna som tidigare betalade ut ekonomiskt stöd och staden som hade betalat hyresbidrag och kulturstöd. Intervjuer med ansvariga personer kring dessa frågor hade möjligen bidragit med mer information. En tanke har varit att ekonomiska bidrag drogs in för att Kulturkontoret Snickeboas verksamhet fick utstå hot och trakasserier och att det är en bild av Gåsebäck, som inte passade in i ett område som ska bli attraktivt och locka nya kreativa människor och få helsingborgare att stanna. Det är en tolkning som skulle kunna undersökas vidare.

Långsiktiga konsekvenser av diskurserna som ständigt formas och förändras i den diskursiva kampen kring kulturens roll får framtiden i Gåsebäck visa. Kulturen på Gåsebäck kommer troligen inte att lösa några sociala friktioner, för som Colomb (2011) skriver finns det ännu ingen stark evidens inom forskningen att kultur har nedsipprings effekter och klarar av att lösa brister som finns på ”arbetsmarknaden, inom utbildningsområdet och i välfärdsstaten”.

8 Referenser

- Allen, J. (2004) *The Whereabouts of Power: Politics, Government and Space. Geografiska Annaler. Series B, Human Geography no.1:19.*
- Arbetsförmedlingen, (2018) *Jobbchansen för inskrivna vid Arbetsförmedlingen.* <https://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Statistik-och-publikationer/Rapporter/Ovriga/2018-07-02-Jobbchansen-for-inskrivna-vid-Arbetsformedlingen.html>, 2018-11-29.
- Attendo, (2015) *Attendos historia.* <https://www.attendo.com/sv/om-attendo/attendos-historia>, 2018-12-10.
- Attendo, (u.d) *Attendo Ingenjörsgatans dagliga verksamhet.* <https://www.attendo.se/ingenjörsgatans-dagliga-verksamhet>, 2018-12-10.
- Bailey, C., et al. (2004) Culture-led urban regeneration and the revitalisation of identities in Newcastle, Gateshead and the north east of England. *International Journal of Cultural Policy 10(1): 47-65.*
- Blågröna Helsingborg, (2015) Program för mandatperioden 2015-2018, - i riktning mot Helsingborg 2035, *Program 2015-2018.* <https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2015/01/141110-Program-for-mandatperioden-slutversion.pdf> Hämtad 2018-11-29
- Bourdieu, P. (2010) *Distinction.* [Elektronisk resurs] : *a social critique of the judgement of taste.* London: Routledge.
- Boverket, (2018) *Bostadsmarknadsenkäten 2018.* <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/>, 2018-11-29.
- Bryman, A. & B. Nilsson (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder.* Malmö: Liber.
- Brå, Brottsförebyggande rådet, (2017) *Sök statistik över anmälda brott.* <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>, 2018-11-28.
- Cirque du Soleil, (u.d) *History.* <https://www.cirquedusoleil.com/about-us/history>, 2018-12-26.
- Colomb, C. (2011) Culture in the city, culture for the city? The political construction of the trickle-down in cultural regeneration strategies in Roubaix, France. *The Town Planning Review, (1):77.*
- Cragg, M. (1998) *Cultural geography:* London: Routledge.
- Degen, M. & M. García (2012) The Transformation of the 'Barcelona Model': An Analysis of Culture, Urban Regeneration and Governance. *International Journal of Urban & Regional Research 36(5):1022-1038.*
- Dempsey, N., et al. (2011) The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development 19(5): 289-300.*
- Droste, H. (2008) *Helsingborgs historia.* <http://ortshistoria.se/stad/helsingborg/historia>, 2018-11-26.
- Dunkers Kulturhus, (2016) *Om Dunkers Kulturhus.* <https://dunkerskulturhus.se/om-dunkers-kulturhus/>, 2018-12-13.
- Dupont, L. (2018) Kulturkontoret packar ihop. *Helsingborgs Dagblad, 6 juli 2018.*
- Ferilli, G., et al. (2017) Power to the people: when culture works as a social catalyst in urban regeneration processes (and when it does not). *European Planning Studies 25(2): 241-258.*
- Florida, RL. & A. Sörmark (2006) *Den kreativa klassens framväxt.* Stockholm: Daidalos.

- Flyvbjerg B. (2011) Case Study. I: Denzin NK. & YS. Lincoln (Eds) *The SAGE handbook of qualitative research*. 4 ed. Thousand Oaks: SAGE.
- Gregory, D. & R.J. Johnston (2009) *The dictionary of human geography*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Harvey, D. (1989) From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography* 1: 3-17.
- Harvey, D. (2007) Neoliberalism as Creative Destruction. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*: 22.
- Harvey, D. (2009) *Social justice and the city*. Rev. ed. Athens: University of Georgia Press.
- Harvey, D., et al. (2011) *Ojämlighetens nya geografi : texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Stockholm: Atlas.
- Helsingborg, (2010) En strategisk översiktsplan för Helsingborgs utveckling. Helsingborgs stad. *ÖP 2010*, https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2015/03/Oversiktsplan2010_sbf.pdf Hämtad 2018-11-29.
- Helsingborg, (2011) *FÖP H+ fördjupning av översiktsplan för H+ inklusive miljökonsekvensbeskrivning, Antagen av kommunfullmäktige 23 november 2011*. <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/oversiktsplanering/gallande-oversiktsplaner/h/>, 2018-12-01.
- Helsingborg, (2012) Bevarandeprogram Gåsebäck och Husarområdet. Bevarandeprogramkommittén, *Bevarandeprogram*, https://helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/Bevprogram_Gaseback_Husarregementet_2012_sbf.pdf Hämtad 2018-11-29.
- Helsingborg, (2014a) *Hantverkshuset*. <https://helsingborg.se/omsorg-och-stod/psykisk-funktionsnedsattning/meningsfull-sysselsattning/hantverkshuset/>, 2018-12-10.
- Helsingborg, (2014b) *Kulturförvaltningen*. <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/kulturförvaltningen/>, 2018-12-01.
- Helsingborg, (2015a) Förstudie Gåsebäck, Slutrapport 28 januari 2015. Stadsförnyelseprojektet H+, *Förstudie*, http://helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/04/RAPPORT_forstudie_GASEBACK_20150128_liten.pdf Hämtad 2018-11-29.
- Helsingborg, (2015b) *Vision Helsingborg 2035*. <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/helsingborg-2035/>, 2018-11-29.
- Helsingborg, (2016a) Kulturprogram. *Program 2017-2020*, <https://helsingborg.se/wp-content/uploads/2017/05/kulturprogram.pdf> Hämtad 2018-11-29.
- Helsingborg, (2016b) *Om H+*. <https://hplus.helsingborg.se/om-h/>, 2018-11-29.
- Helsingborg, (2017a) *Attendo Återvändaren*. <https://helsingborg.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/daglig-verksamhet/dagliga-verksamheter-i-helsingborg/attendo-atervandaren/>, 2018-12-01.
- Helsingborg, (2017b) *Näringslivsfakta Helsingborg*. <https://foretagare.helsingborg.se/naringslivet-i-helsingborg/naringslivsfakta-helsingborg/>, 2018-12-27.
- Helsingborg, (2017c) Verksamhetsplan 2017-2019, För besökare, anställda och alla som vill ha kultur i Helsingborg. *Verksamhetsplan*, https://helsingborg.se/wp-content/uploads/2017/05/kf_verksamhetsplan_2017_2019_popularversion.pdf Hämtad 2018-11-29.
- Helsingborg, (2018a) *Aktiviteter på Gåsebäck*. <https://hplus.helsingborg.se/etapper/gaseback/aktiviteter-pa-gaseback/>, 2018-12-05.

- Helsingborg, (2018b) *Helsingborgs stad Statistikdatabas*.
<http://statistik.helsingborg.se/PXWeb/pxweb/sv/helsingborg/?rxid=7d68df09-e382-47f8-aebb-62cea6ee6812>, 2018-12-10.
- Helsingborg, (ud-a) *Stadens Mål*. <https://styrning.helsingborg.se/stadens-mal/#close>, 2018-12-03.
- Helsingborg, (ud-b) *Så styrs Helsingborg*. <https://styrning.helsingborg.se>, 2018-12-05.
- Helsingborg, (ud-c) *Helsingborg Kartor*
<https://helsingborg.opendatasoft.com/map/+dec43cacf29a4b6e/edit/>, 2018-12-05.
- Helsingborgs Kulturförening, (2018) *Helsingborgs Kulturförening känner sig förhoppningsfull*. [Facebook] 4 oktober 2018.
<https://www.facebook.com/helsingborgskfr/posts/1194541717350859>, 2018-12-11.
- Johansson, Y. (2016) Hantverkshuset fick henne att våga. *Helsingborgs Dagblad*. 23 februari 2016. <http://ret.nu/zPr2xRJQ>, 2018-12-06.
- Kangro, O. (2018) Trots hot om mord och sprängningar - KKS B rustar för nytt år med ännu fler punkspelningar. *Helsingborgs Dagblad*. 11 januari 2018. <http://ret.nu/SK0E87uQ>, 2018-12-01.
- KKS B, Kulturkontoret Snickeboa, (2018) *Kulturkontoret Snickeboa KKS B*. [Facebook] 6 december 2018. <https://www.facebook.com/KulturkontoretSnickeboa/>, 2018-12-13.
- Kulturhuset Rebus, (2015) *REBUS*. <http://rebushbg.se/om-rebus/>, 2018-12-11.
- Lantmäteriet, (2018) *Kartsök*. <https://kso.etjanster.lantmateriet.se/>, 2018-12-30.
- Lindqvist, S. (2016) Kulturhuset Rebus på Gåsebäck får ekonomiskt stöd från Helsingborgsstad. *Helsingborgs Dagblad*. 12 september 2016. <http://ret.nu/PJEgE34t>, 2018-12-01.
- Lindqvist, S. (2017) Stadsförnyelse - kulturliv ska lyfta Gåsebäck. *Helsingborgs Dagblad*. 16 augusti 2017. <http://ret.nu/5CiB7BDM>, 2018-12-11.
- Lindqvist, S. (2018a) Musikföreningen Dimman i Helsingborg ordnar tre musikfester på Gåsebäck i vår. *Helsingborgs Dagblad*. 21 februari 2018. <http://ret.nu/de7XHLE4>, 2018-12-01.
- Lindqvist, S. (2018b) Rivningshotad brandstation omvandlas till kulturhus. *Helsingborgs Dagblad*. 22 augusti 2018. <http://ret.nu/cQRTBwn>, 2018-12-01.
- Lindqvist, S., et al. (2018) Förvirring i kommunen om kulturhus i Gåsebäck. *NSV, Nordvästra Skånes tidningar*. 25 augusti 2018. <http://ret.nu/Irx4D5Iq>, 2018-12-01.
- May, T. (2013) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Nasdaq Nordic, (2018) *Aktier, Att, Attendo, Företagsprofil*.
<http://www.nasdaqomxnordic.com/aktier/microsite?Instrument=SSE115956&name=Attendo&ISIN=SE0007666110>, 2018-12-10.
- Polisen, (2017) Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen. *Rapport HD 44/14A203.023/2016*
https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf Hämtad 2018-12-01
- Region Skåne, (2018) *Våra ansvarsområden*. <https://www.skane.se/organisation-politik/om-region-skane/Vara-ansvarsomraden/>, 2018-12-05.
- RKA, (2017) *Kommun- och landstingsdatabasen, Jämföraren*.
https://www.kolada.se/index.php?p=jamforelse&unit_id=16654, 2018-11-27.
- Sahlén-Andersson, A. (2017) Konstnärer gav festivalen färg - Open Air. *Helsingborgs Dagblad*. 27 augusti 2017. <http://ret.nu/CgTQgbwX>, 2018-12-06.

- SCB, Statistikmyndigheten, (2017) Statistikdatabasen, Folkmängden per tätort. Vart femte år 1960 - 2017.
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/FolkmaengdTatort/?rxid=25d22993-5c24-45fb-abc1-144f54824f10, 2018-12-06.
- SCB, Statistikmyndigheten, (2018a) *Gini-koefficient 1991-2016*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/tabell-och-diagram/inkomster--ekonomisk-standard-riket/gini-koefficient/>, 2018-12-06.
- SCB, Statistikmyndigheten, (2018b) *Socioekonomisk indelning (SEI)*.
<https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-indelning-sei/>, 2018-12-06.
- Simmel, G. (2002) *The Metropolis and Mental Life*. I: Bridge, G. & S. Watson (Eds.) *The Blackwell City Reader*.
- SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, (2015) *Styra Sverige - så fungerar det*.
<https://skl.se/tjanster/kommunerlandsting/faktakommunerochlandsting/sastyrssverige.3054.html>, 2018-12-05.
- SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, (2017) *Metodutveckling, bostad först*.
<https://skl.se/samhallsplaneringinfrastruktur/planerabyggabo/boendebostader/bostaderforalla/utanbostadhemloshet/metodutvecklingbostadforst.5063.html>, 2018-11-22.
- SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, (2018) *Kultur, fritid*.
<https://skl.se/skolakulturfritid/kulturfritid.86.html>, 2018-11-22.
- Svenska Akademien, (2015) *Svenska Akademiens ordböcker*. <https://svenska.se/saol/>, 2018-12-06.
- Svensson, T. (2015) Fria kulturen kan få ett lyft, nya bidrag i sikte. *Helsingborgs Dagblad*. 22 oktober 2015. <http://ret.nu/10IH02IJ>, 2018-12-11.
- Sveriges Arkitekter, (2018) *Sök på Sveriges Arkitekters webbplats*.
<https://www.arkitekt.se/search/kulturhus/>, 2018-12-12.
- Trelleborg Group, (2017) *FAQ - Dunkersintressena och Trelleborg*.
<http://www.trelleborg.com/sv/investerare/trelleborgaktien/dunkerintressen--och--trelleborg>, 2018-12-13.
- UNESCO, (2017) Basic Texts of the 2005 Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. *Report CLT-2017/WS/22 (2936.17)*.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0026/002607/260710e.pdf#page=63> Hämtad 2018-12-01
- University of Toronto, (2018) *Rotman*.
<http://www.rotman.utoronto.ca/FacultyAndResearch/Faculty/FacultyBios/Florida.aspx>, 2018-11-29.
- Winther Jørgensen, M. & L. Phillips (2002) *Discourse analysis as theory and method*. [Elektronisk resurs]: London: Sage Publications Ltd.

Appendix A – Checklista: innehållsanalys

DOKUMENT: ex. Verksamhetsplan Kultur

DEL I: "Checklista för bedömning och analys av dokument" (BRYMAN & NILSSON, 2011: 509)

Vem har formulerat/skapat dokumentet?	<i>Ex. De styrande politikerna</i>
I vilket syfte skapades dokumentet?	
Kunde den person/grupp som skapade temat skriva auktoritärt om temat?	
Är materialet genuint?	
Styrdes personen/Gruppen av egna intressen och går det att se detta?	
Är dokumentet typiskt i sitt slag; om inte går det att slå fast hur pass ovanligt det är och på vilket sätt?	
Är dokumentets innebörd tydlig?	
Går det att bekräfta den redogörelse som dokumentet innehåller?	
Finns det tolkningar av dokumentet och dess innehåll och skiljer de sig från den tolkning som presenteras i analysen? Om din egen tolkning skiljer sig åt från andra tolkningar, har du då tagit med varför du avfärdat andra tolkningar?	

DEL II: Tillägg till innehållsanalysen

Vilka teman finns i dokumentet?	<i>Ex. attraktiv, identitet, ...</i>
Vilka aktörer?	
Vem är makten?	
Framgår diskursen? Vilken diskurs?	
Rumslig förändring: absolut, relativ, relationell	
Del/ helhet/kontext	